

INDIVIIO.

ANNIS EPISTOLAM

PRIMAM IO. BAPTISTAE

Folengij ad monachos solitudi-
nis Casinensis Com-
mentarij.

*

PROLOGVS.

INTERPRETATURVS
uobis christianam philosophiam, quæ di-
lectione, ac tum in Deum tum in homines,
qua potissimum Deo similes efficimur,
charitate nititur: à uiro illo, atq; eius scri-
ptis, quem dominus IESVS nobiscum uiuens tam cha-
rum habuit, ut matrem illi suam moriens commendauerit,
exordium sumam. Rem arduam tento, atq; eò difficiliorem,
quòd illius uirtus à plerisque mortalium ignoratur: imo,
quòd narrationem impedit, & nota, & in oculis omnium
posita dissimulatur, ac tanquam res ludicra irridetur. Iam
amor mutuus, nodus nimirum totius perfectionis christia-
ne, refrixit, atque odiosus factus est. Omnes contra Christi
doctrinam quærent que sua sunt: quod non agit charitas,
quæ (ut inquit Paulus) benigna est, nempe liberalis, & in
alienis commodis tota posita. Quare illius religio, quæ a-
more constat, queri meritò posset, obscurum iam sibi locum
in terris etiam apud illos esse, qui uel carnis, uel religionis
affinitate cõiuncti, nihil tam horrent, quàm amoris nomen.
Et tamen sua passim in lege Christus necessarium eum esse
r ad asseq

ad assequendam beatitudinem ita frequenter inculcat, ut penè nihil aliud quàm uerbo, quàm uita docere uoluisse appareat. Vnde non absque mysterio se uitem, nos palmites, se pastorem, nos oues, se patrem, se conuiuatore[m] nuncupat, nos filios & conuiuas. Quid, oro, hisce appellationibus affinius? quid coniunctius? uerùm suauitate istiusmodi mutua, proprij amoris felle contaminata, sublimis ille rerum diuinarum gustus, quo anima in hoc ægerrimo uite statit alitur, ac in sponsi sinu deliciatur, deperit: fiuntq; amara omnia inter homines, aspera, difficilia, atq; odiorum plenissima. Hinc porrò rixæ istæ infinite bellorum, in coniugijs perfidia, in contractibus, in mercimonijs, in ipsaq; religionis, ne dicam religionum persuasionem discordia, ac lites, tanquam lerneæ hydræ capita emersere. Puto & hanc ob causam occultum illud uirus, quo uniuersus iam infectus est orbis, edisserendi, peruestigandiq; illa, quæ temeritatem omnino nostram latere uoluit altissimus, dimanasse. Nam omissa cura intelligendi, quæ Deus iussit, quæq; sua in religione seruari præcepit, in disquirenda diuinæ prouidentie ac uoluntatis abyssos cuncti ferè occupamur. Quid? nonne ex parum cauta, ne dicam arroganti, quorundam persuasionem, & libertate, acerrimi iam facti sunt hostes inter se se gratia & arbitrium? Quantam, Deus bone, segnitiem apud nonnullos, atq; ad actiones illas, quibus fulcitur charitas, fidesq; tanquam arbor baccis & fructibus honestatur, ignauiam peperit prædestinationis opinio nimium pertinax, ac suis nuda membris præscientia. Cùm omnia quidem à Deo circa mortalium curationem facta sint, fiantq; in dies in pondere & mensura, id est, sapientissimè, irreprehensibiliq; ratione & iudicio: nihilo tamen minus usque eò nostra iam processit audacia, ut incredibili animarum iactura & damno ipsum ferè

ferè Deum in rerum administrandarum prouidentia cæcitate, atq; in distribuendis sui sanctissimi Spiritus donis hallucinari uelimus. Qui cunctis calculis fauent arbitrio, uix gratiam admittunt. Qui gratiæ, ullo absq; medio, aut donorum consideratione, etiã ipsum arbitrij nomen auersantur, prædestinationemq; (ne dicã fatum) opponunt, cõtenduntq; arbitriũ humanũ cum prædestinatione minime coire posse. In his igitur difficillimis, atq; hominum captum obruētibus distenti pleriq; quæ sciri oportuit, omittunt. Proinde nescio qua sermonum nouitate, atq; opinionũ insolentia contenti, ne digitũ quidem ad ueras pietatis actiones promouent. Alget Christus in pauperibus, atque in squalore carceris prohibis, qui alieno premuntur ære, & usuris, emoritur: fame, sitiq; enecatur horum loco, qui quadruplatorũ obnoxij sunt delationibus, & catenis: quiq; liberorũ gregibus onusti, uix cibario uescuntur pane. Ad hæc infinitis cũ irretiti sint homines uitiorũ errorumq; nexibus, nos tamen tetra hæc spectacula crudelissimo prætereuntes animo stomachamur, si quis uerã salutis rationẽ sitam esse memoret in abdicatione proprij amoris, ac studio conciliandi nobis Christi, in ferendaq; eius cruce: nõ in discutienda definiendaq; illius maiestate, ipsi soli nota, atq; illi, cui uoluerit Pater reuelare. Est enim Patrum diffinitio ueram contemplandi uiam non in scientia solum, aut gustu illo suauis, qui cum pure orantibus communicatur, positam esse, sed in cognitione potissimũ nostri, atq; humili nostræ tenuitatis sensu, unde amor oritur ad proximum, ac nostri odiũ. Verè tunc quidem fluminis impetus lætificat ciuitatẽ Dei, cor scilicet pium, & humile: non curiosum, sibiq; placens, procax, suspiciosum, & in his rimandis, quæ altissima obtecta sunt caligine in Deo, impudēs, & incautum. Quã ob rem si unquã nostris in studijs, atq; actio-

nibus fuit opus humilitate, nunc nostra opus est tempestate, in qua non docti solum, uerum etiam ij, qui lanificio, aut in tonstrinis, sutrinisq; uictu sibi comparant, de mysterijs ipsis arcanis, atq; omnino occultis disputant, ac alijs rem tantam uelut haecenus ignoratam aperire cōtendunt. Erro. obnubilant potius, atq; cū iniuria sancti Spiritus uitiant quicquid candoris inest sponse. At uos, qui sublimia Casini iuga colitis, seruatisq; Patrū nostrorū morem, qui per nemora montis ac cellulas sparsi, simplicissimamq; atq; adeo sanctissimā agentes uitam, ab omni procul aberant quēadmodum fastu, ita praua mentis persuasione, & curiositate, genus aliud doctrinae exercere par est. Vt enim uos olim à Patrū institutis minime degenerasse uidi, sic, ò, nō tantum uos, sed etiā quotquot christiane fauēt religioni, quiq; humeros collapsae penē fidei structurae supponere desiderant, ad doctrinam illam capefcendam, quae tum humilitate, tum mundi, atq; adeo nostri pro Deo despiciētia ac neglectu, tanquā aeneis columnis fulcitur, accēfos uideam. Tutissima haec est uia spiritus, atq; ad nanciscendos sponsi amplexus compendiarīa. Sinamus, queso, Deum sua sapientissima prouidentia, quae condidit, moderari. Sinamus praedestinationem nobis nostrisq; ingenijs inaccessam suos in Deo sortiri effectus. Sustinete, uos oro, dominum, atq; illius dona, inter quae humanum est arbitrium, diuinum illud quidem, atq; in anima aeque fulgens, ut diuus inquit Bernardus, ac gēma solet in auro, uenerabundi colite, Deiq; gratiam & misericordiam super omnia opera eius exaltate. Nihil enim tam mouet diuinū iudicē, quā cor contritum & humiliatum. Eruditionē certe, quae multa est in uobis, non reprehendo: sed illam absq; humilitate nullam esse dico. Humilitas uerò nihil altum de se sentit, tantū abest ut ad pompam, aut propriā gloriam, quae in spiritu hausit,

blatteret. Dei præcepta in primis sint uobis cordi, sint animo, sint ipsis quoq; medullis animæ affixa. De cætero sinamus Patrē nostram operari iustificationē, quæ à gratiāne, an ab arbitrio, an à fide, & operationibus illis, quæ à charitate proueniūt, originē habeat, quid nostra interest belligerare, ac propterea tum charitatis scissura digladiari? Tantum illud fatendum, tam gratuitum donū à Patris benignitate, tanquā ab Oceano gratiarum per Christum (de cuius plenitudine nos omnes accipimus) oriri, perfici, & demum in animam nonnunquam aridam, solitariā, nihilue minus querentem, quàm ut iusta sit, deriuari. Non quidem superuacua illa est Prophete admonitio: Iacta, inquit, cogitatū tuum in domino, & ipse te enutriet. Alio itē loco: Ipse, ait, faciet. Nam ipse quidē est, qui omnia operatur in nobis: siquidem in ipso sumus, uiuimus, & mouemur. Illi igitur cura est de nobis, ut ait Petrus, modò uelimus, modò nostri omni abiecta superuacua sollicitudine ad illum, non ad uanissimam de nobis persuasionē confugiamus: in illumq; neruis omnibus animæ, nō in nos ipsos, aut in propriū sensum, intellectumq; ad diuina cæcutientē, feramur. Vultisne ad uitā ingredi? huc puto uestros labores omnes dirigi. Vultis, inquā, quod sit ad cælum, iter non ignorare? seruate mandata, ut uos hortatur Christus. Cæterum Spiritus dona à cœlesti patre summa cū ueneratione ac fide præstolemini. Dat enim quibus uult, & qui in ipso, ac per ipsum accipere merentur, uel gratiā, uel salutē. Scilicet Dei uoluntati nostra de arbitrio ratiocinatio, aut fidei, aut iustitiæ definitio præfixit terminos. Deus, inquit sapiens, timendus est, atq; eius præcepta seruāda, hoc est omnis homo. Sed de his satis, Dolor enim meus grauissimus ob ea, quæ nostra ætate circunferuntur, spargunturq; per uulgus, me sic sermoni de amore, quæ dudum uestrum in

profectū parturio, præfari uoluit. Nō quidem me præterit,
 quantum tum uobis, tum sacro uestro monti debeā. Dicam
 igitur quæ in felicissimo uestre Albanetæ recessu didici.
 Alij scio, in erigēdis ædificijs, temploq; ubi cineres atq; ossa
 diui Benedicti asseruantur, instaurando, perornandoq; occu-
 pantur. Alij item, ne quid uestre desit quieti ac otio, dilatāt
 fundos illud uerentes, ne anxia introducta querendi uictum
 solitudine disciplinæ rigor perlanguescat. Nō desunt etiā,
 qui ære soluto alieno uestras facultates ab omnibus ferē di-
 reptas, uestras faciant. Sunt & qui uos ad seruandos anti-
 quos loci ritus, & cerimonias, moneant, cogant quoq; atq;
 ad uigilias, ad ieiunia, ad silentium proborū nimirum deli-
 tias, hortentur. Ego, quod & illi faciunt, dilectionē, & cha-
 ritatem mutuam uobis suadere cupio. Imò scriba ipse spiri-
 tus in epistola, cuius expositionē meditamur, & suadet, &
 (nisi cæcutio) persuadebit. Non quòd aliquid dicturum me
 sperē, quin sit à patribus & luculentius & elegantius ex-
 pressum, sed hinc opportunam me nactum occasionē letor:
 unde calamo, qui ore nequeo, meas possim uobiscū de amo-
 re illo, quem uos inter uos sanctissime colitis communicare
 cogitationes. Ore certe debueram, sed ratio nescio quæ, ac
 necessitas meorum in psalmos commentariorum me à tam
 charo secreuit secessu. Desuit certe mihi hac in re, ut in cæ-
 teris, tum mundus: at non desuit Deus, nō deeritq; in poste-
 rum, spero. Cuius sanè ego fretus benignitate sui dilecti ser-
 monē patrū sensu, & autoritate interpretari incipio. lecto-
 rem tamen admonens ne mea, si in commentarijs nihil aliud
 quàm nudum sensum autoris ac succinctum expetit, legat:
 nā multa quæ tempori seruire posse iudicauī, meis in cōmen-
 tarijs interspergere consueui, quàm uerò feliciter ego post-
 ea uidero: prodesse certē nō obesse mihi semper fuit animus.

QUOD fuit ab initio.

Quæ ad Christi maiestatem attinent, breuiter attingit Ioannes: quæ autem ad mores, quæq; ad beatitudinem gradus effigiant, prolixius. Sic agunt præclarissimi rerum sacrarum interpretes. Nam antea uelle Dei perscrutari secreta, qui ab omni remotus est crassicie, atque inquinamento, quàm carnem domes, & ad obsequium diuinorum assuefacias, animi parum prudentis est, & ad ea cogitanda, quæ sensuum mortificationem postulant, minus idonei. Vnde ualde errant hi, qui tantilla percepta de diuinis cognitione & gustu suis in meditationibus, putant se esse perfectos, atque ad uiam illam expeditam Spiritus, quæ nullis rerum corporearum imaginibus ac formis impeditur, paratos. Verùm cum imbecilliores sint, quàm ut secretissimos cum Deo congressus adire possint, facile deficiunt turbanturq; , si suo illo ueluti precario priuantur gustu. Quam ob rem leuissima uix iniuriarum molestia affecti, aut cupiditatum titillatione puncti, quamprimum resiliunt, atque in carne, qui in spiritu nequeunt, refrigerium uenantur. Sedandę sunt igitur prius appetentię illæ effrænes, quibus fulciuntur sensus, moresq; prius informandi ad policiem euangelicam, quàm ad ea rimanda accedas, quæ longissima uix exercitatione & studio à perfectissimis acquiruntur uiris. Alioqui, quomodo absque mentis ariditate quę in primo statim sermonis exordio dicuntur, audies? Quod fuit ab initio. Quod erat ab initio ex Græco legimus, qua uoce Christi eternitatem ostendi uolunt, hincq; Marcioni & Cherinto hæreticis responderi, qui negant Christum ante

Mariam extitisse. Qua de causa illud quoque maiestatis plenum suo fecit euangelio exordium autor dicens : In principio erat uerbum: quod idem est, quod nunc dicit, Quod erat ab initio. Aeternitatem hîc igitur filij Dei asserit Ioânes, polletq; perinde, Erat, atq; Semper est, ut diuus inquit Chrysoftomus. Nam & numero, & omnium temporum consequentia diuinitas prior est & superior. Cùm ergo, ut inquit ille, de unigenito dicatur, Quod in principio erat, ante omnia intelligibilia, & ante secula fuisse intelligas necesse est. Si quidem dixisset, Initio coepit esse, Filij æternitatem negasset, atque proinde amplam hæreticis aperuisset ianuam. Verùm cùm dicit, In principio erat: dogmata illorum uniuersa tollit. At mox illius humanitatem de diuinitate sobriè locutus asserens intulit:

Quod audiuius, quod uidimus oculis nostris, quod perspeximus, quod manus nostræ contrectauerunt de uerbo uitæ, & uita manifestata est.

Parum sanè profuisset mortalibus in altissimo errorum barathro immerfis, si Deus sua in illa incomprehensibili, ac planè cæcis animis incognita maiestate permanisset, nec aliquando sui misertus figmenti adeo summissè sese illius attemperasset naturæ, ut homo factus unus omnium miserrimus atq; egentissimus, apparuisset uisibilis, palpabilis, mortalis, unusq; omnino ex Adæ posteris, peccato excepto. Et hoc est, quod hîc uult Ioannes, quod & alibi dixit: Verbum, inquit, caro factum est, & habitauit in nobis. Nam simulac profundissima illa atque arcana de diuinitate Christi pronuntiaffet, Verbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum, hausta nimirum ex illius pectore, qui de se simul, & de Pa-
tre

tre asseuerauerat, Ego & Pater unum sumus, quasi nostram miseratus ignorantiam, ac tarditatem, protinus intulit, Et uerbum caro factum est, & habitauit in nobis. Ita eundem seruat modum in epistola, quem seruaui in Euangelio. Etenim ostensa strictim, & breuiter Christi diuinitate, quòd ægrotis, minusq; tantæ magnitudinis capacibus placere possent, continuo adhibuit dicens, Quod audiuius, quod uidimus oculis nostris, quod perspeximus, quod manus nostræ contrectauerunt de uerbo uitæ, & uita manifestata est. Dilucidior erit litera, si propter rudiores, quibus is meus potissimum effunditur sudor, hunc ad modum ordinetur. Quod erat ab initio de uerbo uitæ (hoc est ipsum uerbum) quod de illo audiuius (nempe à lege, & prophetis) Quod uidimus oculis nostris (nam uidimus gloriam eius gloriam quasi unigeniti à Patre) Quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerunt (cùm se palpabile in conclauis illo secretissimo præbuit) cùm, dico, uita omnium nostrum, quæ prius latebat, sensibus etiam ipsis corporeis exposita fuit. Et ita licuit inuisibilem uidere, impalpabilem palpare, inaccessibilem alloqui.

Et uidimus, & testamur, & annuntiamus uobis uitam æternam.

Ne nouum, inquit, sit uobis aut insolens, quòd dixerim Deum, quem nemo uidit unquam, nos nostris conspexisse oculis, ac manibus contrectasse. Id quidem contingit, quia uita, nempe ipse Deus, per carnis assumptionem orbi se uniuersis ostendendam præbuit, atque eam, ut iterum repetam, & uidimus, & testimonium de ea nunc dicimus, annuntiamusq; uitam illam esse æternam,

Quæ erat apud Patrem.

Natura certe sua erat inuisibilis, at demum tamen

Apparuit nobis.

Itaque

Quod uidimus & audiuimus annuntiamus uobis.

- Atqui ex hac tam immensa Dei benignitate, qua uisibilem, qua palpabilem, qua tanquam colonum super terram, ut inquit Hieremias, absque diuersorio se mundo exhibuit, primus in nobis oritur erga illum amoris gradus, cui anima innixa ad contemplationis excellentiam disponitur. Quam sanè contemplationem nihil aliud esse ducimus, quàm penitiori de nobis concepto neglectu ad pedes Christi prouolui, atq; eò usque perseverare, quoad in spiritu dilecti uocem audiat infusurantis, Surge amica mea, & ueni, iam hiems transijt, imber abiit, & recessit. Putásne animam illam in mundo tunc esse? Ergo diligentissima præmissa nostri antiqui Adæ occisione cum Christo uersari, uera est contemplationis norma, illa quidem breuis, ac tum cunctis tum nobis, qui mundo defuncti uideri uolumus, obuia. Cùm audio quidem Dei filium à discipulo illo, quem inter cæteros magis dilexit in terris, uerbum uitæ, imo ipsam uitam, & eam sanè æternam, ac lucem omnium uniuersalem appellari, quid aliud mihi opto, quæroq; ad uitam diuerticulum? De hoc, puto, sensit Dionysius, cùm ad Titum scribens, uerte te, inquit, ad radium. nam per Christum, qui splendor est gloriæ paternæ, cognoscitur Deus, quemadmodum sol iste uisibilis per radios ac splendorem, qui eiusdem est naturæ cum sole. Non me præterit multos à patribus constitui gradus, quibus adnixa humana mens in diuinarum rerum contemplationem rapitur. Verùm delicatiores iam facti sunt homines, quàm ut multiplicationē huiusmodi graduum in re præsertim tali admittant, in qua anima fit ui amoris

ris cum Deo uniformis. Ea etenim uis est amoris, ut facile absque gradibus amatum adeat, quòd rarò ab intellectu solo seruatum uidimus. Cōgressus enim istiusmodi secretissimus cum Deo si ab intellectu duntaxat expetitur, periculum est: & id quidem indubitatum, ne anima insolescat, & se amet, quod ab illa, quæ amore magis, quàm intellectu agitur, cauetur. Proinde ut intellectus in id quoque purè queat incumbere, necesse est, ut suas non ignorans tenebras ad amorem, qui natura lucidus est, recurrat, atq; illo nitatur. Qui amor tam ardentè accendi potest, atque in amatum conuerti, ut eadem fiat (quod ait quidam) cum Deo altitudo, eadem profunditas, eadem longitudo. Et tunc suarum oblita operationum anima, à Dei spiritu solùm, qui illius est uita, agitur. Atque hoc sanè modo humanus fiet intellectus, cùm amor connubij spiritualis fit pronubus. Et hæc omnia unus atque idem operatur dominus I E-
 s u s, quem modò lucem, modo uitam, modò salutem, modò iustitiam nostram, & redemptionem, agnū nempe auferentem peccata mundi, sacrosancti appellant interpretes. Sed iam illud in litera non omittendum, Vidimus, ui uerbi Græci efficaciorè præferre sensum, quàm est simpliciter, uidimus. Illis est, Contemplati sumus, uelutq; ad id expositum spectauimus, quod ad uiros apostolicos referendum erit. Hi enim non solùm corpoream Christi præsentiam uiderunt, ut cæteri: sed longa cum ipso uersati consuetudine, speculatores facti sunt, ut inquit Petrus, illius magnitudinis. Etenim Christum indutum carne uidisse tantum, magna quidem censeretur felicitas: sed ea omnium maxima, atque arra beatitudinis certa, illius spectasse diuinitatem in membris illis uenerandis latentem. Id usu quoq; his accidit, qui spretis mundi curis, in domino (ut inquit uates) delectantur. Nam hoc sanè longius à uera contem-
 plandi

plandi ratione diuagantur, quò diutius in meditanda corporea Christi præsentia in terris, imò & in coelis, immorantur. Altiores quidem illæ concipiendæ sunt de Christo cogitationes, quas Paulus cibum solidum appellat, quàm illæ, quas lac, imperfectorum utique alimentum. Vnde uerius illud est, quàm quod in dubium uerti possit, Christum secundum carnem solùm cognitum; haud uerè, uti illius decet maiestatem, esse cognitum. Quare uniuersalis magister suos uolēs discipulos à suauitate suæ præsentia abstrahi, atque ad ea, quæ excellentiorem reddunt animam aslue fieri, aiebat, Nisi ego abiero, Paracletus non ueniet ad uos. Alio item loco: si diligeretis me, gauderetis utique, quia uado ad Patrem. Itaque causa perfectioris dilectionis in discipulis fuit Christi absentia. Ideo non usquequaque tutus is est gustus, qui in meditanda Christi humanitate percipitur, nisi ultra progrediatis. Et certe uenalis ista est suauitas, & mercenaria: nam tandiu sic affecta anima Christum diligit, quandiu dulcedine illa afficitur. Vnde sic quidam, Quandiu, inquit, durat dulcedo, durat & dilectio. Nos quidem Deus ad laborem uocat, ad asperitatem, ad crucem: non ad mollem id genus affectuum suauitatē potissimè, qua interdum tepidiores in palæstra spirituali, tanquam unguento, perunguntur pugiles. Eam ob rem ij, qui ab huiuscemodi gustu dilectionem, qua in Deum tendimus, metiri solent, errant mirum in modum, cùm uera dilectio à mandatorum Dei custodia dignosci debeat. Vnde insequentibus dicitur: Qui seruat uerbum eius uerè in hoc perfecta est charitas. Quid uniuersalis præceptor? Qui habet, inquit, mandata mea & seruat ea, ille est qui diligit me. Connitendum est igitur neruis omnibus, ne quid ex illis, quæ iussit Deus, omittatur: cæterùm affectum illum suauem, quo anima in rerum diuinarum memoria afficitur, susce-

ctum

Etum habeamus, si uetus adhuc in nobis uiuit Adam, transgressor nimirum præcepti, atque ad unius illicium mulierculæ, nempe sensuum blanditias, atq; malitiam, inescatus. Porro in excessu mētis, ac in secretis illis cum sponso colloquijs gustare, quàm suauis sit dominus, & post gustum illum ad gustum illico mundi redire, & tanquam suem lotam (ut inquit Petrus) in uolutabro luti uolutari, maleq; concocta remouere, nescio quo appellare debeam nomine huiusmodi deuotionis gustum, ac contemplandi morem. Et id pro uoce illa, Vidimus & perspeximus, sint dicta. Nunc ad seriem epistolæ reuertamur. Vitam (inquit) illam æternam Christum I E S U M, qui semper, tanquam munus suo tempore erogandum hominibus, erat apud patrem Deum, Deus & ipse: quique nouissimis hisce diebus apparuit uisibilis, & cuius diuinitatem innumeris deprehendimus argumentis annuntiamus uobis.

Vt & uos societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum Patre, & cum Filio eius I E S U Christo.

Is esse debet finis legationis eorum, qui præsunt Ecclesiæ, credentium unitas: quã tum augeri Dei spiritu credimus, cum ij, qui illos docentes audiunt, ui legis auditæ à mundi foedere se disiungunt, illisq; iunguntur, qui de hoc mundo non sunt, ut inquit Christus. Ea uera est Ecclesia, cuius consortio contempto, nulla potest esse cõtempatori salutis spes. Ergo extra Ecclesiam, fidelium nimirum concordiam, Deiq; delicias, nullam fatemur posse esse bene institutam congregationem & societatem. Nanque à cœlesti patre, de cuius utero (ut inquit ille) sapientia oritur, initium habuit atque incrementum. Quare ipse unigenitus tam necessariæ copulæ autor, sic patrem alloquebatur: Pater sancte serua eos in nomine

nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum sicut & nos. Atqui unio istiusmodi, qua æquales penè efficimur Deo, fide formatur, perficiturq; dilectione, atque æqua ad omnes beneficentiã. Et hæc est necessaria illa societas, de qua nūc edisserit Ioannes, cum Patre esse, & filio eius **I E S U** Christo. Etenim Pater idem planè uult cum filio, idem sapiunt pariter, idem sentiunt, idem intelligunt, idem docent. His sanè adminiculis fulcitur Ecclesia, creaturq; in nobis, atque inter nos alitur cor illud unum apostolicū, quo quasi symbolo notati sunt fideles. Eo quidem diuulso, aut sectarū, discordiarumq; maleis contuso, ac rupto, pulcherrimum Ecclesiæ domicilium nutare cernimus, quemadmodum ab ipso integro stat immobile, & inconcussum. Et certè nisi prorsus necessaria esset in Dei æde concordia & amor, haud ita crebro illorum nos admoneret Christus, non illius discipuli. Imo ne ipsi quidem Ethnici, ueræ omnino religionis expertes, discordias & similtates suis in rebus publicis enutrirunt sunt passi. Sed illis omisis, quid sapientissimus dominus moneat, quid sæpe inculcet, quid doceat, quid à nobis uelit, quid exigat, ne excidat memoria: quanquam memoria tenere Dei legem, ac illius præceptiones ad unam scire, ipsa re tamen, ac factis contradicere, sit ne ridiculum magis, an lacrymabile, non dico. Illud uerò diuina fultus auctoritate nō silebo, coetum illum hominum: quamuis sublimem, atque uirtutibus ornatum, non eam esse societatem, quam cum patre esse, atque eius filio scribit Ioannes, si disparem uoluntatem, si odia, si similtates, si matrem horum omnium altricem in eo uidero grassantem ambitionem, feram nempe illam crudelem, atq; aprum quem Dei uineam depopulatum esse querebatur propheta. Querimur & nos, simulatque cernimus cecidisse robur è Sion, & dilectam pedes omnibus diuaricasse uiatoribus. Id sanè est,

est, quod dicere uoluit scriba Spiritus sancti, cum uerā pietatis faciem delinians, falsam fucatamq; expunxit, ac ueluti lituris superinductis, sanctissimis deleuit monitis & præceptis, quod est perinde quasi diceret: **Vestra non amplius sint commercia & sodalitates cum his, qui oderunt pacem, & qui immundi cum sint sues, in cœno gruniunt, uitamq; magis irrationabilem, quàm homine dignam præferunt.** Sed societas uestra sit nobiscum cum Patre, & cum eius filio **I E S U** Christo, cuius rogatu perpetuus nobis ad Deum patet accessus. Tale enim ipsius interuentu, cum iam capite periclitaremur, ininitum est foedus cum Patre. Imò talis est nobis oblata pacis conditio, ut integrum planè nobis iam factum sit ex hostibus, & his quidem sceleratissimis, filios Dei fieri. Quis tam plumbeus est, qui hîc non maxima gestiat lætitia? Quam ob rem conuenientissime ab Apostolo additur,

Hæc scribimus uobis, ut gaudeatis, & gaudium uestrum sit plenum.

Non me, inquit, clam est, quantum ob hoc conciliatum uobis cum Deo contubernium gaudeatis, quantum uos inter uos tripudium agatis: unde penè superfluum uideri posset admonuisse, uestramq; hilarè ac ultroneam ad id lætitiæ uoluntatem, & (ut sic dicam) promptitudinem stimulasse. Non tantùm sanè id scribo, ut gaudeatis, quod uos agere certò scio: sed ut gaudium uestrum plenius sit: quod absque dubio continget, si uos uidero non secus de aliena gaudere felicitate, atque de propria. Sic enim christiana est charitas. Sic Christus induitur: sic in itinere, quo itur ad patriam, non erratur. Maximus profectò istiusmodi est consensus, & communionis uis atque efficacia, quæ in Christo fit. Vnde illud oritur iucundissimum intuentibus spectaculum, theatrumq;

trumq; coeleste, ac diuinum inter illos, qui in **charitate** radicati, ut inquit Paulus, & fundati, non fabulas indoctas & lasciuas, ut mimi solent, & histriones, uulgo uenditant impudenti: sed uirtutum officinas exercent, atque in spiritus arena, quantum sua ualeat in **Deum** fides, ac dilectio, in oculis Ecclesiae demonstrant. **Hincq;** mirabilem illum charitatis ardorem uidere licet, quo uel usque ad diuisionem spiritus & animae combusti, nihil iam sentiunt, quod non sit ignis, aut igni simile. **Si** ex ipsis unus aegrotat, aegrotant caeteri, alterq; in alterius commodum aequè incumbunt, ut in propriū. **Imò** efficacius libentiusq; rem curant proximi, quàm propriam ac suorum. Si cui peccare etiam ad mortem contingat, **Deus** bone, quantus omnium moeror, quantus luctus, quantum ad medelam subsidium, quàm ampla charitas, quàm flagrantis & assiduæ ad Deum preces. Quid si opus sit pro salute fratris emori? Putasne tum diuisiones illas formari animo? Res meas effundo pro alio, si fratris corpus periclitatur. Corpus item meum trado, si illius anima. Caeterum si æqua inter nos est proportio, neque pro anima animam, neque pro corpore corpus, neque interim pro re aliena meam impendo. Siquidem ad consilia hæc pertinent, non ad præcepta. Vix eiusmodi rerum partitiones admittunt in palæstra spiritus hi, qui non contenti mediocritate, eo feruntur in Deum amore, ut nihil ferè probent, quod diuinam non repræsentent imaginem: perfectam nimirum in rebus curandis tum prouidentiam, tum iunctam cum commodo alieno probitatem, ac, qua maximè delectatur Deus, erga omnes dilectionem, quæ tanta esse posset, ut nullo habito salutis propriæ, uel qua seruatur corpus, uel qua anima, respectu, quicquid sunt pro alijs impenderent, modò Dei gloriam extolli posse præuiderent. Ego certè (inquit cordatior) si geennæ flammæ & cruciatus

Ciatus in me unum omnes conspirarent, sæuissentq̃; ac infelicem hanc animam quasi pisitando haurirent, non exhorrescerem, nec meam uel unico gemitu exoptularem sortem, modò Dei nomen iri exaltatum comper-
tum haberem. Eo igitur imbutæ spiritu animæ, atque ardore illo, ut diximus, instinctæ, non possunt non summo illo ac pleno affici gaudio, de quo nunc loquimur, cuiusque copiam è Philippensium profectu percipere desiderans apostolus, sic illos hortabatur: Implete (inquit) gaudium meum. Qua re obsecro? auro ne? argento ne? sellæne curuli, aut magistratu alio? Minime quidem omniũ. Sed quo oro? Idem sapiatis, inquit, eandem charitatem habeatis, unanimesq̃; id ipsum sentiatis. En gaudium, en alacritas, en lætitia illa, per quã alter alterius mutuam gratulari debent profectum in Deo & charitatem. Gratulationes autem illæ, quæ fiunt inter homines ob deuictos, occisosq̃; hostes, aut propter adeptum magistratum, & aduictum ærarium, ab humano profiscuntur affectu potius, quàm eo, quem decet sanctos: atque illos quidem, quibus mundus iste grauissimo est oneri ac tædio, non quieti: quam nusquã esse existimant, præterquam in illo, qui, quoniã nulli obnoxius est uanitati, aut, unde rerum corruptiones & tenebræ ortum habent, uicissitudini, lux à Ioanne appellatur,

Et hæc est (inquit) annuntiatio, quam audiuimus ab eo, quoniam Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ.

Tenebræ peccata sunt in primis, hæreses, ignorantia. Et qui in tenebris ultrò ambulant, cæcutiunt assidue, uiuuntq̃; miseri, & nihil tam horrent, quàm lucis nomen. Non ueniunt (inquit) ad lucem, ne opera illorũ arguantur. Cæterùm lucis nomine, præterquam quòd Deum signamus, sanctam legem intelligimus: opera itẽ iustitiæ,

tiæ, castos mores, pudicitiam, eruditionē, & cætera huiusmodi animæ ornamenta. Quibus tamen omnibus omisis huc Christum lucem illam ueram, quæ illuminat, datq; uitã omnibus uenientibus in hunc mundum, auocemus, atque cum scriba nostro sanctissimo annuntiemus, quæ de illo audiuius. Quid obsecro istuc est? Quoniam, inquit, Deus lux est, atque ea quidem, in qua tenebræ sunt nullæ. At unde, oro, auditum est Deũ esse lucem? Ab ipso sanè quidem: Ego, ait, sum lux mundi. Quid ergo sol iste uisibilis? ad quid conditus est? *Ob id* nimirum, ut luceat in mundo: Deus autem tum *huius*, tum cæterarũ rerum conditor lucet in animis, ut *diuus* aiebat Chrysostronus. Qui tamẽ se lucẽ nuncupat mundi propter homines mundi incolas, nec minus propter res cæteras, ob continuos uidelicet suę bonitatis radios, quibus omnia permeat, percurrit, seruat, atq; esse iubet. Semel enim Pharisei (tanquam qui nihil doctrinæ cuiquam attribuere consuescerent nisi Prophetis, quos lucem Iudæi appellare soliti erant) Christum inscitix arguentes, Galilæi nomen illi obiecere, patriam nimirum ignobilem, & in qua propheta nõ uixisset. Vide, inquit, quòd à Galilæa Propheta non surrexerit. At mansuetissimus dominus, cui mos fuerat ac natura, uel ipsos rebelles hostes instruere, atque ad ueritatis lumẽ *attrahe-*re, sic inter se de illius doctrina dissidentibus respondit: Ego sum lux mundi, non Palestinæ duntaxat & Iudææ, ut uestri olim Prophetæ. Omnes orbis regiones lumine meo indeficienti illustro, omnes afflo, omnes ad lucem Patris amabilem inuito. Et ut breuiter dicã, qui sequitur me non ambulat in tenebris. Cui porrò magistri assertioni succinuit Ioannes inquit, Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ. Obsecro, quid erat mundus ante Christi accessum ad nos? In quanta uersabatur errorum caligine nostrum genus? Et leges, & maiorum
scita,

scita, & bene uiuendi præceptiones, uno factò uolumine in tenebris uolutabantur. Retraxerat radios Sol iustitiæ, atque nobis iratus ob scelera, ne ipsum quidem naturæ lumen, quo à cæteris distamus animantibus, integrum suas exequi sinebat operationes. Verùm ille, qui in rerum exordio sua infinita, atque incomprehensibili sapientia lucem secreuit à tenebris, aquasq; ab aquis miraculo omnium stupendissimo seiunxit, & dixit: Fiat lux, & facta est lux: sic suam attemperauit seueritatem, ac iustitiæ gladium, ut dimoto diluuiò à terris, cacumina montium apparere iusserit. Tunc sanè (ò incredibile mysterium) tum inquam, præfinito tempore à Patre, Verbum caro factum est, & uenit lux in mundum: sed tenebræ eam non comprehenderunt, ut etiamnum haud desint, quæ ignorent tantæ lucis beneficium, non amplius tenebræ, sed profundissimæ noctes, & si quid obscurius dici potest. Quòd enim, cùm nox esset, ac tenebræ super faciem abyssi, diligerent magis homines tenebras, quàm lucem: minus certè admirandum uideri potuisset, cùm obuoluto tenebris uniuerso, ne unus quidem esset, ut queritur David, qui faceret benè. At orto iam Sole, in ipsis hallucinari radijs, ac more noctuæ ad aspectum luminis hebescere, ac refugere, iam grauius peccatur, quàm si nulla prospecta luce adhuc terra esset inanis & uacua. Hoc est, ut admonet Ioannes, si adhuc in tenebris ambulamus.

Si dixerimus, inquit, quoniã societatem habemus cū eo, & in tenebris ambulamus: mentimur, & non facimus ueritatem.

A Christo cōfestim alienatur, qui peccat: nulla quidem potest esse inter lucem, & tenebras coitio. Vnde clamat Paulus Corinthijs scribens: Quænam societas lucis ad tenebras? Atqui si Deum diligimus atque eius unigeni-

tum, debemus, sicut ipse ambulauit, & nos ambulare: alioqui, cimerijs ipsis, obscurioribus circunsparsi tenebris, nostris in consilijs & actionibus perinde implexè ducimur, atq; ij solent, qui per labyrinthi ambages, ac mæandros suspensi diuagantur. Quemadmodum enim tute inter homines non uiuitur absque luce, ita absque Christo, qui lux est animæ, cæcutiat oportet ac pereat, quicquid diuinæ lucis capax est in nobis, & particeps. Sed illud cōsiderandum: quī fit, ut pleriq; ab istiusmodi solis radijs remotissimi cū sint, se tamē propè esse opi nentur? Aut hi certè inscitia errant & ignorantia, quod uix fateri debent, cū adeo lucidè iam se effuderit sol noster & copiosè, ut nemo sit, qui merito queri possit, se in tam uniuersali lumine cæcum esse. Aut peccant consultò, ac data opera in limine ipso luminis attoniti labant. Semel enim peccati tenebris suapte sponte additi, atq; à luce Spiritus ultrò auersi, iam induruerunt; iam in caligine, atq; umbra mortis sedere decreuerunt: iam lucem inuisam habent; iamq; animę interitum tanti faciunt, quanti alij & uitam & Deum. Vtcunque errent, permagnum id est amētix argumentū, quòd cū mali sint, se nihilo minus & probos, & Deo charos esse arbitrentur; ut sunt illi (exempli causa) qui in Dei ædibus, familijsq; bene institutis uersantes, nihil non agunt, quo mundi bonis, ac commodis, etiã cum religionis opprobrio & iactura potiantur; cæterum quid de æterna uita futurum sit, nihil pensi habent. Censēsne genus id hominum in tenebris diuersari, an in luce? Filioli mei, aiebat senex noster, nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, nō est charitas Patris in eo: qua tamen habita, lucida continuò fit anima, atque propterea quæ ab eo propter peccati tenebras fuerat disiuncta, Deo unitur. Turpissimū igitur in modum fallitur & mentitur, qui in tenebris ambulans se cum

Deo,

Deo, qui lux est mundi, confortium habere opinantur. Nam qui se putat innocentiam (quam iustificationē appellant) posse assequi sine Christo, tota errat uia, & si quis id audet dicere, mentitur, fucumq; & sciens & prudens sibi obducit. Vide quid sequitur:

Si autem in luce ambulamus, sicut & ipse est in luce, societatem habemus adinuicem, & sanguis **I E S V** Christi filij eius emundat nos ab omni peccato.

Apertè definit apostolus haudquaquã posse dici in luce esse & uiuere hominem, hoc est à peccato, peccatiq; caligine & foeditate purgari absque Patre atque illius filio: cuius sanguine ac morte nostra adeo omnia sunt absterfa crimina, ut nullus amplius extet reliquus in nobis ne næuus quidem peccati, nisi uelimus. Quod sanè donum ante lucis huiusce aduentum uix uni atq; alteri contigit ex sanctioribus. Nunc uerò omnibus factū est obuium, nec est, ut quis fratrem suum amodo, ut scriptum est, de domino interroget: omnes enim à minimo usque ad maiorem cognoscunt. Quid oro, cognoscunt? Deum nempe in luce esse, imò lumen illud in se habere, atque in nos effundere, quod totam ita commutet animam, ad se trahat, innouet, transformetq;, ut de nobis dici merito illud possit apostoli, Eratis tenebræ, nunc autem lux in domino. Quod quidem beneficium ac donum efficacissimo cruori **I E S V** Christi, qui nos emundat ab omni peccato, referri acceptum debet, quoq; indissolubilem cum Patre nanciscimur consuetudinem & amicitiam. Vnde ueram illam inter homines creati necessitudinem & charitatem ceruimus, quæ unanimes illos, atque (ut inquit Dauid) unius moris habitare facit in domo domini. Et hoc est in luce esse, in luce ambulare,

bulare, in luce uiuere, ac demum in luce mori. Qua de re non absque causa suos hortabatur Ephesios Paulus dicens: Vt filij lucis ambulate, nam fructus lucis est in omni bonitate & iustitia & ueritate. Magna profecto uis est lucis huiuscemodi, quæ hominem Deo similem reddit. Siquidem parte illa, qua nõ solùm in amicos beneuolentia afficitur, uerùm etiam in hostes, ac sibi infestos diffunditur, (qui est, ut inquit Paulus, lucis fructus in omni bonitate) Deum imitatur, similisq; illi fit, atq; is omnino, qui pro salute proximi, nullo habito propriæ respectu (quod frigidiusculi in Dei obsequio nõ agunt) nec mortem, nec uitam, neq; ipsam demum, si fieri posset, à Deo separationem, pertimescit. Nihil non audent uerè Dei amantes, modò illius honori seruiant, atque illius gratiam demereantur. Sanguis igitur I E S U Christi, cuius pretium ipsi etiam beati sensere spiritus ab initio, ipse est, cui nostram omnem debemus iustitiam, atq; animæ purgationem. Nec est tamen quòd quis sibi propter adeptam innocentiam nimis adblandiatur, cum omnibus id natura propemodum datum sit post Adæ lapsum, ut peccato obnoxij, uix horæ unius securitatem sibi polliceri queant. Peccant omnes, sed bis ille felix, qui minimis urgetur. Quare uerius illud est, quod sequitur, quàm quod aliud maxime:

Si dixerimus, inquit, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & ueritas in nobis non est.

Maxima ea est hominum illorum confidentia, qui à peccati sorde se mundos prædicant, cum Paulus dicat fateaturq; se non propterea iustum tuto dici posse, q̄ nihil sibi consciret: Nihil mihi (inquit) cõscius sum, sed nõ in hoc iustificatus sum. Clamat psaltes: Delicta quis intelligit? Et certè, quis gloriari potest se mundum habere cor, si-

mulac

mulac legit Prophetā querentem se in iniquitatibus con-
ceptum, peccatoremq; in lucē editum? Quis tutus igi-
tur (objiciet quidam) in tam certis lapsibus & cōtinuis,
iter id uitæ periculofum transiget? Iam fassus est senex
mortalium delicta in Agni sanguine ablui, cuius uirtute
ac bonitate nostræ etiam quotidianæ sordes non impu-
tantur, sed teguntur, omninoq;, ac si nunquam extitif-
sent, occultantur, modò studiū in nobis, & conatus pro-
ficiendi de uirtute in uirtutem non desideretur. Atqui
semen id illud est Dei manu in nobis insitum, quo habi-
to ad mortem peccare non possumus. Nam quòd cre-
brò inter homines peccetur, id imputandum est nō tam
cæduæ ac turpi illorum naturæ, quàm consuetudini, at-
que ad ea, quæ illis efficere possunt incogitantia. Quòd
uerò ullo absque merito subleuētur, ac denuò, milliesq;
deinceps à continuis mudentur errorum notis & ma-
culis, id proprium est Dei, atq; illius gratiæ beneficium
& munus: quod sanè omnibus ita expositum est atque
obuium, ut nemo iam sit, qui queri meritò possit, se in
sordibus & tenebris derelicto, cæteros in lucem ascitos
essē, atque propterea filios Dei effectos. Lux enim uni-
uersalis est Christus, cuius spiritus amor est, & is qui-
dem generalis: omnes inuitans, omnes multiformis gra-
tiæ suæ donis illectans, attrahens, uiuificans, ac demum,
quantum in se est, seruans. Sed illud horrendum dictu,
quòd plerique hominum huiuscemodi persuasionē im-
buti ac fide, nulla tamen afficiuntur spiritus dulcedine
ac suauitate, sed duriores in dies facti, peccatis modum
statuunt nullum. Horum quidem imbecillis fides est &
uana, imò (ut illam alius uocat apostolus) mortua in
semetipsa. Siquidem Dei promissis fidere, nec uitam dis-
solutam, & effrænem aliquando compescere, atque ad
iustitię normam informare: uanus istiusmodi est cursus,
uanum consilium, uana persuasio. Sed nec fidem illam

quidem appellare audemus, qua quis edoctus Dei filiū pro se mortuum esse, atque propterea sibi omnia condonasse crimina sibi persuadet, nisi ipsum Dei filium cum amet, tum sanctis uitæ moribus imitetur. Unde non immeritò clamat ille, Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem nō habeantur? nunquid poterit fides saluare eum? Adeo enim cum uera fide coniunctum est operandi studium ac feruor, ut non solūm ex fide, uerūm etiā ex operibus iustificari homines asserat tantus pater. Nec obstat, quod sæpenu-mero inculcat Paulus, nempe hominem iustificari per fidem sine operibus legis, quæ scilicet absque spiritu fiunt, aridè nimirum, arroganter, atque persuasione propriæ uirtutis & (ut ferè erant pharisaica omnia) excellentiæ infecta. His delibatis fatendum erit, hominē, quoad in carne uixerit, peccatis esse obnoxium, crebrò labi, atque in lapsibus delectari, ac tandem mori: nisi pater, qui tradens nobis filium suum bona omnia cum illo tradidit, rarum illud fidei munus impartiat, quatum in Deum, tum in proximum amore flagrantem, non solūm remissa nobis esse peccata per Christum credamus, sed etiam uitæ innouationem allatam. quarū quidem rerum signum est euidentis sacramentorū collatio, quo nemo nesciat illud internè in anima peragi, quod foris per eiusmodi ministerium peragitur. Sed hæc omnia propemodum nihil ad salutem, nisi uita respondeat ministerio. Lepidos sanè mores laudo, laudo uitæ policiem, laudo cerimonias, silentia, solitudinē, frequentemq; tum confessionem, tum oblationū uictimæ salutaris usum, fidei nimirum nostrę in Deum uim utcunq; testantia. Verūm nisi uidero inter hæc omnia Christum bonorum omnium conciliatorem uersari, secumq; gregem illum sexaginta fortium, qui ambiunt lectum Solomonis, habere, quo illorum uitam appellabo nomine?

Mundan

Mundanarum quidem rerum amorem inter delicias Spiritus immiscere, odiaq; & simultates in purissimo Ecclesiae campo serere, hoc est, formosissimam sponsae faciem foedare uelle: quid censes? Malos malè perdet dominus, ac uineam suam locabit alijs agricolis. O immensam nostram incogitantiam. O uanissimam confidentiam. Putamúsne fidem hanc nostram informem, quam etiam colunt Dæmones, nos posse absque uitæ reformatione ea, quæ in Christo fit, seruare? Fallimur miserandum in modum, totoq; erramus coelo, atque in ipso uocationis nostræ cæcutimus limine. Dum enim nos iustos esse, atque proinde tutos, & (ut sic dicam) impeccabiles arbitramur, eo ipso statim immundi effici-mur, tantoq; turpius delinquimus, quanto imprudentius nos mundos esse cùm nobis tum alijs persuadere quærimus: unde seductio illa oritur periculosissima, atq; impostura, de qua ita senex noster. Si dicimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & ueritas in nobis non est. Seclusa autem ueritate, subintrat fucus, & dolus: quorum artificio atque arte usus olim Dæmon, Euam infelicem seduxit, seductamq; interemit. Cùm itaque nos absque peccato esse credimus, decipimur, atque à ueritate seducti & alienati, in obscurissimas errorum tenebras præcipitamus: arguimurq; temeritatis & amentiae, qui illud nobis arrogare contendimus, quod nemini unquam præter quàm Christo contigisse non ignoramus. Et ut quidem illis, qui sanctissimam, atque adeo angelicam in terris agunt uitam, id detur nonnunquam fiducia, ut cum propheta suam queant prædicare iustitiam & innocentiam, atque illis fas sit in improborum notam & cõtumeliam ad Deum confugere, & clamare: Domine Deus meus si feci istud, si est iniquitas in manibus meis, si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis.

Illud quoque : Iudica me Domine secundum iustitiam meam, & secundum innocentiam meam super me : nobis itidem non licet, qui & hoc, & illud certatim facimus, qui manus non tornatiles quidem, & aureas, plenasq; hiacynthis, ut de sponso Christo prædicat sponsa, circumferimus: sed inquinatas, sed plenas sanguine, usurisq;, tanquam bonarum artium instrumenta ostentamus : Quiq; in ærumnarum aut iniuriarum compensatione non solum par pari referimus, sed pro beneficijs iacturam, pro benevolentia prodicionem, pro gratia odium retaliamus. Quid? nõne æternæ iam factæ sunt etiam inter illos, qui religiosiores uideri uolunt, & similtates, & odia? nõne bella? nõne pro re quoque nihili digladiationes? Et tamen seducti nescio à qua probitatis persuasione ac sui amore, se cœlum digitis tangere eo maximè tempore opinantur, quo fuce pietati obducto, ac uel orando, uel rem sacram operando, religioni, animo uiuunt sanguinario & crudeli. Sic sunt nostræ ætatis sancti, sic exul factus est Christus à mundo. Quæ uerò sint reliquæ illæ superstites, ac semen, quo amisso futuri sumus sicut Sodoma, & Gomorra, nouit Deus. Nos interim nostram non ignorantes miseriam, atque ad peccata procliuitatem, & crebros lapsus, perterrefacti clamemus ad Deum altissimum.

Nam si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, ut remittat nobis peccata nostra.

Compertior res est, quàm ut multis probetur, confessionem illam, quæ in corde contrito & humiliato fit Deo, primas sibi uendicare partes in animarum purgatione, eamq; illi inesse uirtutem & efficaciam, cui innixa illa altera, quæ fit Ecclesiæ, potens est, atque ad absolutionem nanciscendam idonea. Prius enim lacrymis,
peccator

Peccatorumq; horrore placandus est Deus, postea **E**cclēsia, cuius ille est caput, reconcilianda. Id dico, ne prima illa contentus, Ecclesiam negligas. Si nescis, unum, atque idem corpus est Christus & Ecclesia: alioquin qui Ecclesiā, quæ Christi spiritu alitur, non audit, Christum neutiquam audire potest. Quapropter, ut dicere cœperamus, antea conciliandus est nobis Christi fauor per cordis amaritudinem & dolorem, quàm sacerdotem adeamus: nam sponsus non secus nostris delectatur fletibus, & pœnitentiæ lamentis, ac solent pueri, quod aiunt, caprarum lacte, quæ cùm pessimè oleant, typum præ se ferunt peccatorum. Sed uide quid dicat: In fletu, inquit, uenient ad me, & ego in misericordia reducam eos. Necessariò igitur confessioni illi, quæ fit homini, præmittendæ sunt lacrymæ, quibus placatum numen misericordiam impartitur, abluitq; animam, ac sibi in sponsam copulat. De hac certè confessione sentit Ioannes in primis, cùm ad confessionem suos hortatur dicēs, Si confiteamur peccata nostra. Subindeq; causam assuit quam ob rem ad confessionem prouocauerit.

Fidelis, inquit, est Deus & iustus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate.

Clamandum, inquit, est ad dominum spe firma exorandi remissionem peccatorum, quia fidelis est, uerax scilicet atque de his, quæ pollicitus est, promissi seruantissimus; modò nostram illi constantem offeramus fidem, qua credimus remitti nobis peccata quamlibet graua & letalia per meritum Christi, qui in se credentibus remissionem pollicitus est peccatorum, unde nostra oritur iustificatio, cuius causa primaria, ut uocant, & efficiens, Deus est, finalis Christus, formalis uerò Dei charitas, quæ diffusa in cordibus nostris per Spiritum sanctum,

Etum, qui datus est nobis, cor nostrum, alioqui durum
 ac ferreum, molle reddit & docile, atque ullis absque
 meritis innouat, transireq; facit in Deum libere. Motus
 itaque ad misericordiam, & qua omnes complectitur,
 charitatem, propter mortalium interitum Pater, per
 Filium suum unigenitum, quem constituit hæredem
 uniuersorum, decreuit genus istuc nostrum seductum
 & captiuum in libertatem asserere. Vnde quicquid tunc
 Pater in hominum gratiam, & salutem est operatus, id
 totum propter filium operatus est. Ideo causa præcipua
 atque (ut uocant) finalis, quam spectat Pater in condo-
 nandis peccatis, Christus est, ob cuius dignitatem, ac me-
 ritum condonat si quid peccauimus. Vt Deus quidem,
 idem nostræ autor est iustitiæ cum Patre & Spiritu san-
 cto: ut homo uerò, causa est illa in primis, quam respicit
 Pater in remittendis noxis. Hinc Paulus clamat: Iustifi-
 camur gratis gratia ipsius, nempe Dei, per redemptio-
 nem in Christo I E S U, quem proposuit Deus propitia-
 tionem per fidem in sanguine ipsius. Cæterum iustum
 Deum appellat senex sanctissimus eo ferè modo, quo
 Dauid in psalmo. Iustus, inquit, es domine, & rectum
 iudicium tuum. Siue enim iustitiæ uocem ad partem
 illam referas, qua res cunctas æquissimo moderatur im-
 perio: siue ad illam, qua perfectissimo diuitiarum cu-
 mulo beatus in se est (is modus interpretandi scripturas
 frequens est apud autores) utrunque Dei potentiæ con-
 uenit. Ad iustitiam igitur pertinet cum primis res omni-
 bus pro cuiusq; dignitate partiri, & distribuere. Rogo,
 fuit ne unquam meritum cum illo comparandum, aut
 dignitas, ad quam ascitus est homo post Christi cru-
 cem? Videte (ait Ioannes) qualem charitatem dedit no-
 bis Deus, ut filij Dei nominemur, & simus. Vnde qui-
 dam ex solitarijs nostris sic suã depingit, nobilitatem:
 Particeps (inquit) nominis, particeps factus sum & hæ-
 reditatis:

reditatis : Christianus sum , frater Christi sum : Si sum
 quod dicor , hæres sum Dei , cohæres autem Christi . Fa-
 ctus itaque homo Dei filius per adoptionē , & gratiam ,
 iccirco hæreditatis consors unigeniti , imò eiusdem o-
 mnino naturæ , nēpe os ex osibus , cum Christo , si suam
 petit portionem , quæ Deus est , quid aget Iustitia ? nun-
 quid solo homine reiecto , res cæteræ convenientissimo
 suæ naturæ fruentur bono ? Iam quidem per Christum
 Deus noster est factus , cùm Deus homo factus est . Eam
 ob rem hæreditario ueluti iure , legeq; (ut ita dicam)
 naturæ debetur nobis Deus , qui noster Pater est ac pa-
 stor , nos filij , atque oues pascuæ eius . Mirum profecto
 esset , si ægrotum filium Pater , aut ouem languidam &
 morbosam pastor auersaretur . Peccat quidem anima
 infelix , atque letaliter uulneratur : quid agat ? ueniã pe-
 tet , ac medelam : A quo ? à tyrannone irato ? ab hostene
 ipso suo crudelissimo ? A Patre certe , & eo quidem fideli
 & iusto : fideli , quoniam quod est pollicitus præstat : iu-
 sto , quoniam iustitia præuia dat ueniam animæ tan-
 quam rem illi promissam & debitam . Quî debitam ?
 quoniam illius iussu , qui promisit , petijt : Petite , inquit ,
 & accipietis . Quare sanctissimè scripsit Ioannes : Si con-
 fiteamur (inquit) peccata nostra , fidelis est , & iustus , ut
 remittat nobis peccata nostra . Quid porrò sit peccata
 remitti , mox aperit ; Et emundet nos ab omni iniquita-
 te . Sub nomine iniquitatis totū scelerum aceruum in-
 tellige . Est & alia impetrandi ratio iustitiæ causa , ob
 pactum scilicet inter hominem ac Deum sancitum . Re-
 mittite , inquit , & remittetur uobis . Præstet igitur præ-
 scriptam sibi conditionem à Deo homo , pacti ille non
 erit immemor . Id sanè uult æquitas , id iustitia , id leges
 omneis tum humanæ , tum diuinæ postulant . Quòd si
 dirus quispiam tyrannus peccatum agnoscenti remittit
 foedusq; seruat poscenti , num id negabit Deus quouis
 homine

homine clementior, ac fons ille gratiarum, è quo salus processit uniuersi? Atque hinc (id alterum erat iustitiæ membrum) dictus est iustus, nam bonorum omnium cumulo felicissimus cum sit, cunctas creaturas (non solum ratione præditas) pro illarum modulo beat, ac suo in statu seruat. Ita enim de iustitia Dei ratiocinantur sanctiores, qui partem illam in Deo, qua impios cruciatibus afficit, iudicium magis quam iustitiam appellant. Iam illud pro confesso habendum, nullo tam grato Deo sacrificio aut hostia ad aram fidei posse litari, quam cum homo se peccatorem agnoscit, atque proinde mollicie omni ab animo semota & ignauia, totus in se ipse iratus insurgit, easque à se se deposcens poenas, quas dignas tanta culpa, quanta est tam piæ Patrem offendisse, non modò præterita, uerum etiam futura exhorrescit facinora, se macerans, se ulciscens, se tandiu cruci illi suffigens, in qua illos, qui in Christi acie militant, affigendos esse asseuerabat Paulus dicens: Qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum uitijs & concupiscentijs, quoad eius in Spiritu audiat: Tolle grabatum tuum & ambula, signum nimirum perfectæ liberationis à peccato. Quod sanè beneficium sub mirabili illo paralytici miraculo expressum sanctissimos mysteriorum Dei interpretes non latuit. Et tu, inquit Bernardus, si iam surgis desiderio supernorum, si grabatum tollis, corpus uidelicet à terrenis subleuans cupiditatibus, ut iam non feratur animus concupiscentijs eius, sed magis ipse, ut est dignum, regat illud, & ferat quo non uult: si demum ambulas, quæ retro sunt obliuiscens, & ad ea, quæ ante te sunt, te extendens desiderio, & proposito proficiendi, curatum te esse non dubites. hæc ille. Non itaque fucum nobis imponi sinamus, cum carnis sensus suggerit nos tutos esse propterea, quòd baptizati sumus, quòd sacris initiati, quòd crebro oramus, si grabato adhuc nostro

decuban

decubantes, desideria carnis perficere, quod uetat Paulus, modis omnibus inquirimus. Frequenter enim per confessiones ablui, nec unquam Christum induere, quid Dei filium ostentui habemus? quid tam efficacem uictimam, ut est mors Christi, nostris irritam facimus ineptijs? Demus, demus gloriam Deo, nostrosq; continuos non dissimulemus lapsus.

Nam si dixerimus, quoniam non peccauimus, mendacem facimus eum, & uerbum eius non est in nobis.

Miserrimus omnium ille est, in quo Dei uerbum suas non exequitur partes, quæ sunt (ni fallor, atque ob id est datum in primis) ut animam pascat, & Deo iungat. Vnde non immerito à prisco illo concionatore fons sapientiæ appellatur in excelsis: à Paulo autem, gladius Spiritus, quo nimirum effrænes illæ in nobis belluæ concupiscentiarum, iræq; & libidines interimuntur. At uide quantum tenebrarum propter illius absentiam nostris obfunditur oculis. Si nostram, inquit, miseriam ignoramus, signum est ingens Dei uerbum non esse in nobis, quòd si adesset, cederent auctum tenebræ, atque orta luce, in quantis errorum uersaremur ambagibus, inspiceremus. David enim uocat Dei uerbum lucernam atque in caliginosa uitæ huius nocte lumen. Nos contra nescio quid lucis nostro ab arbitrio, aut ratione humana, quæ fallax est, proficiscentis, nobis effingimus, cui, si quid in rebus etiam quæ ad animam spectant, agendum est, innitimur, eo fulcimur, eo tegimur, eo tandem seruari credimus. Verùm benignissimus Dominus, qui (ut ait Paulus) omnia in omnibus est, scilicet, pro rebus omnibus satis est omnibus, quæ res potissimum sit, qua nixæ animæ seruari debeant, ne diutius erraremus, breuius aperuit, cùm dixit: Qui uerbum meum audit, & credit

credit ei, qui me misit, habet uitam æternam: ut uerissimum illud omnino appareat, fidem scilicet oriri ex auditu, auditum autem per uerbum Dei. Illud uerò curandum, ne quis fucis stultior, (ut illum appellat Chryso- stomus) suam ad hunc modum foueat insipientiam, atque in Dei obsequio tarditatem. Ecquid in me promo- uet Dei uerbum? quid literæ? quid speculationes illæ Paulo potius aut Ioanne dignæ, quàm homuncione isto, cui sat est simpliciter ambulare? Qui ambulat *simplici- ter*, in fiducia ambulat. Audio. Sed uide an *Simplex*, ut ait idem, eo in loco pro stulto, & pro eo, qui nihil nouit, intelligendus sit, an pro non malo, & non uersuto. Amat certè Dei spiritus in anima sanctam simplicitatem: at non ignauiam, & bonarum rerum neglectum. Quòd ue- rò sint (ut nonnulli ex his, qui inscitiam, quam simpli- citatem appellant, hoc tegunt pallio, obijcere solent) qui doctrina spiritus excellentes, intumescant, atque in luce iam cognita hallucinentur, ultroq; ad lapidem an- gulare impingant, culpa solis non est: neque ille pro- pterea reprehendendus, qui dedit, cùm adeo bonus sit, ut solem suum oriri faciat super bonos & malos: sed pro- pria id illorum agitur malitia, atq; amore mundi. Tan- tilla enim cõtenti aura in uulgo, sic insaniunt, ut sacro- sancta etiam rerum obstrusarum mysteria *ad fastum*, seu ad spem præmij uanissimam referare non reformi- dent. Hactenus de uerbo uitæ, à quo stulta abhorret simplicitas, hæc dicta sint. Qui enim docti sunt in regno Dei, hi suam libenter cæteris ad ædificationem corporis Christi impartiant doctrinam, non ad gloriam & uani- tatem. Qui uerò rudiores sunt, ut ferè omnes sunt me- chanici, atque illi, quibus nullū est ad literas ingenium, non solùm obuios docentes libenter audiant, uerum- etiam inquirent, rogent, atq; ut ministros Christi apud se habeant, & si opus est, alant. Atque ita pulcherri-
mum

mum erigetur in terris templum Dei, non manufactum, neque creationis huius mundi, sed fide, & qua præcipue Christi religio fundatur, charitate. Vide quomodo sapiens ille utrunque informet membrum. Sic primum. Si est tibi, inquit, intellectus, responde proximo. Aliud item sic: Esto mansuetus ad audiendum Verbum Dei. Iam illud dicendum uidetur, quânam Deum ratione mendacem facimus, cum nos immunes à peccatis esse iactamus. Reor enim quæ à sanctis uiris dicuntur, aut literis mandantur, ea omnia à Deo proficisci. Cum quidem lego in ecclesiaste, non esse hominem iustum in terra, qui faciat bonum, & non peccet: id æquè lego, ac si à Dei ore prolatum esset. Nónne quotidianis experimur exemplis tritum illud dictum sapientis in cunctis iustis locum habere, Septies in die cadit iustus? Et ut immensam autorum syluam hoc idem asserentium omittam, putásne Ioannem, quando in superioribus dixit, nos planè falli, ac seduci, si dixerimus quoniam peccatum non habemus, à memphiticis uatibus, ut olim Pythagoram, aut ab Aegyptijs Platonem, rem tantam didicisse, an potius à sapientiæ fonte illo hausisse, qui ait, Ego sum uia, ueritas, & uita? quiq; quo nosram ad peccata facilitatem, ne dicam perpetuitatem, significaret, sic suos Deum precari instituit inter cætera apud Matthæum, Dimitte nobis debita nostra? quæ debita quomodo intelligi debeant expressius posuit Lucas. Dimitte, inquit, peccata nostra. Vnde clamat Salomon, Quis potest dicere, mundum est cor meum, & purus sum à peccato? Et certè quamuis à consensu, quæ mors est animæ, abstinemus: negare tamen haud possumus, quin carnem peccati, cuius ui acti, & impulsu non rarò illudimur, circumferamus. Nec est quod quis sibi ultrò imponat dicens, sanctos uiros peccare quidem uel continuè, sed citra periculum, & iacturam,

t cum

cùm magnus asserat Basilius, nullum tam paruum esse peccatum, quin magni æstimandum sit. Diuus etiam Augustinus in definitione fidei affirmat, nullum sanctum & iustum carere peccato. Ergo omnes peccato sunt obnoxij, proinde diuina egent purgatione. Et qui id negat, Deum mendacij arguit, cui honos sit in secula seculorum. Amen.

C A P V T I I.

Filioli mei hæc scribo uobis, ut non peccetis.

Quandiu ecclesia in tentorijs militaribus commoratur, impiosq; ne Christi uestis inconsutilis scindatur, tolerat, nigriciem quandam imperfectionis contrahere uidetur. Vnde non immeritò se nigram in canticis amatorijs appellat: formosam tamen ob studium, credo, & conatum ad perfectiora. Sed hi næui potius dicendi sunt, quàm maculæ illæ, quibus infecti permulti, grauitatem sui morbi non sentiunt: quos tamen sponsa, uti sedulæ nutrices solent, non respuit, imò strictius plerunque, quo tandem resipiscant ad uitam, quàm illos, qui uiua sunt membra Christi, & fouet, & amplectitur. Coetus uerò ille quis sit, qui *supereminentem uiam* charitatis ingressus, Dei statuit ciuitatem in cœlis, nedum in terris, quiq; cum Paulo de se illud dicere non ueretur, *Viuo ego iam non ego, uiuit autem in me Christus, nouit Deus.* Fons enim is est signatus, puteusq; aquæ uiuæ, quæ fluunt cum silentio. Hoc est, in Dei prorsus mente sita est ecclesiæ perfectio, atque seruandorum notio. Quare danda nobis est opera, seduloq; elaborandum, ne, ut à Ioanne nostro admonemur, peccemus. Siquidem interstitium indubitatum, quo ab ecclesia, Christi nimirum corpore, uti membra mortua

rescind

rescindimur, est peccatum. Hæc scribo, inquit, uobis ò Filioli, ne peccetis, ne Deum offendatis, ne itinere omisso iustitiæ, in præceptis prolabamini. Iam plus quàm satis indultum est carni & sanguini, resipiscite, reflexisq; gressibus ad cor redite præuaricatores. En ego Christi præco è sublimi tanquam specula clamo, moneoque, ne peccetis. Intuere tenerum pij Patris erga liberos animum in uoce illa : Filioli, Filioli, inquit, mei scribo hæc uobis : nempe illa, quæ præcessere, ut non peccetis. Dixerat in superioribus neminem à leui saltem noxa peccati immunem uiuere : & cui aliter persuasum esset, hunc errare : seduciq; , ac Deum mendacij arguere. Nunc uerò ne peccemus, perinde hortatur, quasi nobis integrum sit non peccare. Suine est dissimilis in assertionibus tam sanctus Apostolus ? nihil certè minus. Obserua igitur pij pastoris prudentiam. In exordio enim sermonis nos nostræ admonuit miserix, quæ adeo tenaciter nostris insedit uisceribus, ut penè connaturale factum nobis sit peccare. Quid oro miserius ? quid infelicius, quàm sic à natura per peccatum corrupta impelli, ac ferè cogi, ut Deum etiam nolentes offendamus ? In progressu porrò epistolæ cautos nos reddit, hortaturq; ad innocentiam tuendam. Sed hîc uiribus plusquam herculeis opus est. Imò natura humana ex se nihil aliud agere iam potest (natura nascimur filij iræ & damnationis) nisi peccando quàm letale fuerit posteris primi Adæ uulnus, ostendere. Gratia igitur Dei uis ea est in primis, quæ negotium id ingens & difficile perficit. Quam sanè rem aduertens Paulus, ob uimq; illam homini per legem peccati illatam deterritus, clamabat : Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius ? Sed mox unde opem expectari par fuerat & auxilium, addidit : Gratia Dei per I E S U M Christum dominum nostrum. quod idem omnino est,

quod à Ioanne hîc dicitur : Scribo, inquit, uobis, **ne** peccetis.

Sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem **I E S V M** Christum iustum.

Afferunt Patres ad membra corporis illius generatim cuius participes factæ sunt etiam beatæ Animæ in cœlis, pertinere, pro membris illis Deo supplicare, quorum uirtutem ac robur in lucta carnis è tranquillis cœlorum sedibus in mundissimo diuinitatis speculo intuentes præcantur, ut corpus illud tandem, cuius caput Christus est, ex quo totum per nexus & coniunctiones subministratum & constructum crescit in augmentum fidei, crescat etiam in uirum perfectum, in plenitudinem corporis Christi, qui solus propitiator is est, qui ad dexteram Dei patris sedens, interpellat pro nobis, non quidem uoce, aut oratione ad numeros formata, sed miserando, sed subueniendo, sed uirtutem ad triumphum pro debellatis hostibus suppeditando. Vna enim est Ecclesia atque connexionis charitas nostra hæc religio, cum his, qui exantlatis iam mundi per **C H R I S T V M** ærumnis, Deum non iam per speculum in ænigmate, ut nos, intuentur, sed uerè, sed perfectè, sed absque uelo. Quare absurdum minime id erit opinari, ut inter quos una est charitas, una etiam sit uoluntas, atque ad ferendas his qui in acie adhuc laborant suppetias, desiderium & affectus, quem conuenientissima uoce precationem appellarunt sancti Dei interpretes. Quid, oro, Ecclesiæ puritati officit istiusmodi persuasio? Nihil certè uideo detrahi posse fidei candori, si milites iam in tuto positos pro his, qui in agone etiamnum contendunt, atque in arena cum fortissimis congregiuntur hostibus, sollicitos esse credamus. Tantum illud pro confesso habendum

dum, Christum solum mediatorē illum esse, per quem Pater omnes sperantes in se recipit, felicissimeq; ecclesie illi ad quam suspirant electi (nempe ecclesia militans) copulat, & ex utraque unam efficit Hierusalem, sanctam illam quidem, à Deo electam, tutam, beatam, & cuius ciues immortales sunt spiritus, rex autem Christus: atque idem pro his, qui corpore grauati, ut inquit Paulus, ingemiscunt cupientes dissolui, & esse cum Christo, aduocatus. Quam ob rem si cui fors contigerit labi, aut in ruinam aliquam peccati quamuis grauissimi cadere, aduocatum habet iustum I E S U M Christum. Et id quidem non apud tyrannum implacabilem & iratum, sed apud Patrem, apudq; illum, qui nostra diligentius, quàm nos ipsi, curat commoda. Tutæ igitur ac saluæ sunt merces nostræ, simul atque illum, qui tam ardentem nos amauit, ut mortem pro nobis seruandis non exhorruerit, habemus aduocatum, & propitiatorem: iudicem uerò Patrem. Iam nihil damnationis est his, qui in Christo sunt, ut inquit Paulus. Vnde irrecuperabiliter hi peccant, qui uitæ suæ turpiter, & absque fructu, præteritæ memores desperant, atque adeo male de Deo sunt persuasi, ut tam beneuolum refugiant iudicium, in quo Pater arbiter est, frater autem assessor, atque interpellator. Iccirco iustissimus ille fuit creatoris dolor, cùm Adam lapsum fugientemq; Patris aspectum requisit dicens, Adam ubi es? quasi diceret, Patrem fugis? Patrem auersaris? Vide quantum animi reis addant uerba illa domini I E S U, Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis. Quid? putásne id dicere Christum, quo supplices quo sudantes sub talento illo plumbeo, in quo sedet iniquitas & peccatum, irrideat, atque, uti solent permulti nostræ tempestatis antistites, infamet, & traducat? Reficiam, inquit, uos, uestramq; refocillabo debilitatem:

non frangam, nō calamitosis addam calamitatem, non calamum attritum conteram. Accessi tantum ut seruem, non ut perdam, non ut figmentum meum, cuius infirmitatis particeps factus sum per carnem abijciam. Equidem, ut de me dicam, persuaderi mihi facilè patiar, neminem tutò ad hominum rectionem, & curam promoueri posse, nisi Christum, normam uidelicet bene sancteque uiuendi, induerit. Hoc est. Nisi undequaque Spiritus sancti oleo perunctus, obductusque; (Christum unctum interpretantur) uestem illam stragulatam induerit, de qua sic Paulus: Induite uos sicut electi Dei, sancti, & dilecti, uiscera misericordiae benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes inuicem, & donantes uobismetipsis, si quis aduersus aliquem habet querelam, sicut dominus donauit uobis, ita & uos. Hæ sunt partes, quas in sui gregis ductoribus requirit Christus. Quare nunquam Christianum illum esse pastorem dixero, qui exuto Christo, ueste nimirum gratiarum omnium & uirtutum polymita, pro misericordia sæuitiam, pro benignitate duriciem & auaritiam, pro humilitate fastum, pro modestia impudentiam, pro patientia ultionem induerit, querelasque; mutuas subditorum non tam extinxerit, quam accensa flamma odiorum auxerit. Vult, inquit Chrysostomus, dominus I E S U S animam nostram illius esse domicilium, & ipsum rursus nobis loco uestis circumdari, ut idem nobis sit omnia intus & foris, quippe & nostra perfectio & complementum sit: complementum enim illius est, qui omnia in omnibus implet. Contemplare igitur dignitatem, strictumque; nodum cum anima, tui aduocati, ò homo. Ille enim qui te creauit, qui te redemit, qui tuæ consors est naturæ, prò te stat coram Patre. Quare discusso metu, timoreque; illo, qui seruis conuenit, abiecto, cum fiducia ad thronum Dei accede.

cede. Peccasti: Ne, expauescas, neque à Dei aspectu uelut **Cain** desperatus fugias: quandoquidem aduocatum habes apud Patrem **I E S V M** Christum iustum. Dico, aduocatum habes & syncerum, non uenalem, non clamorosum, non fraudulentum, non, ut plerique in causis agunt forensibus, fortunas magis litigantium expetentem, quàm iustitiam & pacem. Nihil sanè tam citò exhaurit respublicas, & ciuitates, quàm insaturabilis quorundam ciuiles controuersias tractantium erynnis, atque ad coaceruandas opes, nempe calamitatem suis posteris susq; deq; audivitas. His frenum omnino à principe, aut ab illis, qui rerum potiuntur, iniiciendum est: ne dissimulatis erroribus ac flagitijs illud meritò de se usurpari audiant, Malum scilicet nullum esse in ciuitate, cuius non sit autor dominus ciuitatis. Sed ad nostrum redeamus aduocatum, quem, quo nos fidentiores reddat, senex iustum esse affirmat. effectus uerò iustitię istiusmodi qualis? Audi.

Ipse est propitiatio pro peccatis nostris.

Non in longum, ait, lites clientium protrahit noster aduocatus, non uiduarum, non orphanorum, non reliquæ turbæ infelicis ac destitutæ causas data opera aut confundit, aut quia desunt pecuniæ, auersatur, in reosq; sæuissimè inuehitur. At subuenit inuocatus, parcit immeritis, erudit, atque ne in controuersijs cum hostibus succumbant, addit illis animos, & quantum in se est, quotquot ab Adam illo transgressore usque ad consummationem seculi fuere, suntq; in præsentia, ac futuri sunt in posterum, seruat. Vt homo enim noster est aduocatus & intercessor, ut Deus autem unà cum Patre propitiatur omnibus iniquitatibus nostris. Parum dico. Non solùm enim illis, qui Spiritu sancto suo afflati, diuinis assentiuntur immisionibus, ac monitis, sed

uniuerso penitus mortalium generi offensum Patrem reconciliat (modo uelint) & propitium reddit. unde intulit Ioannes,

Non pro nostris autē tantū , sed etiam pro totius mundi.

Inspice generalem Christi gratiam, atque ad capescendam ueniam pollicitationem. Non quidem particularis huius, aut illius est gentis Deus, sed uniuersalis sol est iustitiæ Christus Deus noster. Vbi non est gentilis, ut inquit Paulus, & Iudæus, circumcisio & præputium, barbarus & Scytha, seruus & liber, sed omnia, & in omnibus Christus. Nemo sanè est, qui se abscondat à calore eius. Poterat quis in dubium uenire, an illis tantum, atque illorum erratis, quibus cum familiariter uixit, propitius fuerit Christus, haud cæteris. Ea propter illiusmodi occurrens dubitationi uir prudens illud adiecit: Non pro nostris autem tantū, fuit scilicet expiatio filius Dei: sed etiam pro totius mundi, nempe erroribus & peccatis. Hic certè Iudæorum supercilium deijcitur, confunduntur hæretici, ac uel usque ad desperationem indignantur hypocritæ: quibus omnibus persuasum est, Dei penes se tantū gratiam habitare. Vana ista est persuasio & impia. Quare semotis à grege domini lupis istiusmodi truculentis, fateamur Christum uniuersalem fuisse uictimam, & expiationem. Quòd si salus ad omnes non peruenit, illorum culpa fuit, qui solis radios auersati, sanctoq; Spiritu reluctantes, ultrò tenebras elegere, cecutieruntq; data opera. Occiso itaque in cruce Christo, non tantū qui in cœlis sunt spiritus beati, & qui in terris agunt homines fideles: sed & qui in carcere erant, ut diuus ait Petrus, ad quos ueniens prædicauit, tam salutiferi cruoris senserunt uirtutem. Verum attoniti facti sunt homines, atque ita incogitantes, ut
nemin

neminem propemodum uideas, qui carnis curam, & comoda non diligentius amplectetur, perficiatq; in desiderijs, ut inquit Paulus, quàm quæ ad salutem animæ pertineant, cogitet. Nam præcipuam uiam eam esse ad salutem non ignoramus, si Dei beneficia, inter quæ potissimum est mors Christum continuè libenterq; uersantes animo, sic uitam nostram instituamus, ut hi uerè simus, qui dicimur, militiæ uidelicet Christianæ amantiore, quàm rerum illarum, quæ cùm ad mundum spectent, caduca sunt, uaria, infida, & ad interitum pertrahentia: alioqui sanguis Christi, expiatio nimirum illa generalis, & salutifera, nobis erit in scandalum & ruina. Atqui, si nescis, sanguis etiamnum Abel iusti (hic erat Christi typus) clamat de terra in filios diffidentiae, ultionemq; minatur & mortem. Tantum uerò abest, ut aduocatus sit apud Patrem pro ingratis, ut etiam illos auersetur: atque à conuiuio cœlesti, tanquam eos, qui absque ueste se se ingesserint nuptiali, excludat. Et ut semel dicam, participem posse neminem esse beneficiorum Dei arbitror, qui benefactoris immemor, ad futura capescenda munera se indignum exhibet. Verùm cùm omnes se nosse Deum fateantur, proindeq; ad illius religionem pertinere sibi persuadeant, ne erretur, ut fit, atque in delectu itineris, quo rectà ad Deum pergitur, hallucinemur, imò ne malum bonum, & bonum malum dicamus, crassæ quorundam ignorantiae sic occurrit Ioannes:

Et in hoc scimus, quoniam cognouimus eum, si mandata eius obseruamus.

Parum sanè esset hominem quempiam ex Christianis parentibus ortum baptizari, & in fidei mysterijs erudiri, sacrisq; insuper initiari, atq; ad summum usque gradum

dum ecclesiæ acciri, subindeq; ab omnibus coli, ac ueluti quoddam probitatis simulacrum è cœlo lapsum adorari, si ad illius præcepta seruanda, qui dona huiusmodi rara contulit, ignauus fuerit, & obliuiosus. Ergo animæ sanctitas, quæ amore maximè nititur, & cognitione, ex præceptorum Dei studio, atque in illis exercitatione deprehendi potest. Etsi enim baptismus inter alia bona, quæ secum affert, quædam sit nota, & symbolum, quo ab infidelibus, ut olim Iudæi à gentibus per circumcisionem, dignosci debeat, uanus tamen cùm huius, tum cæterorum sacramentorum, atque ordinum esset usus, nisi uita, quæ potissimum in seruandis Dei mandatis animatur, & perficitur, sacramentis responderet. Si igitur quis asserat, iuretq; se Deum cognoscere & amare, non contradicam, modò illius mores eo sint præditi temperamento & uigore, ut de illo id dici posse negem, quod de sapientibus huius mundi dicere non uerebatur Paulus, quod scilicet cùm cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt (nempe fide ac obedientia) sed euanuerunt in cogitationibus suis. Quibusnã obsecro? Audi. Existimantes se esse sapientes, stulti facti sunt. Nam suam, non Dei gloriam quærentes, sibiq; tantummodo placentes, nihil non insullum, ac uanidum cogitare poterant. Hanc sapientiam diuus Iacobus terrenam appellat, animale, & diabolicam. Stultissima itaque ea est sapientia, quæ propria nititur existimatione, atque, ut eas uocant Græci, *διαλογισμοίς*. Quocirca simpliciter parendum est numini, obtemperandūque uerbis uitæ, quibus decentissimè ornata est sacra lex, grauida quidem mysterijs, sed potissimum præceptionibus illis, quas qui, quoad eius fieri potest, non transgreditur, ex seruo peccati fit filius Dei liber, atque ad nanciscendam pacem illam animi, quæ exuperat omnem intellectum, idoneus. Porro huiuscemodi pax, & quies,

qua

Qua sabbatum fit ex sabbato in anima, à Dei oritur cognitione & amore. Cognitionem dico, non illam quidem, quam hi etiam habent, qui athei sunt, uerùm eam, quam mundi corde possident. Etenim quòd potentissimus sit omnium Deus, quòd optimus, quòd maximus, quòd sempiternus, quòd omnia condiderit, quòd ea ipsa moderetur, ac, ne in nihilum dilabantur, sustentet, ac foueat: nemo ferè est, modò sit sui compos, qui non concedat, & se cognoscere fateatur. Verùm sapientiam illam, & cognitionem, qua duce ad interiora usque uelaminis, cuius custodes sunt fides & charitas, penetramus, haurire, atque in cellam uinariam, in qua susurro quodam tenui, aurâq; leniter flante, auditur. Dilectus meus mihi, & ego illi, introduci, emori quoque in sponsi amplexibus, & transire de claritate in claritatem per diuinorum cognitionem, atque ecstasim, iam ad aliud sapientium genus attinet, quàm hi sunt, qui ore, ut inquit Paulus, confitentur se nosse Deum, factis autem negant. Horum conditionem ac mores ita Hieremias expressit: Sapientes (inquit) sunt, ut faciant mala, benè autem facere nesciuerunt. En præceptorum Dei neglectus, atque ignoratio in huius mundi sapientibus inuenta, en fucus hypocritarum detegitur: en unde tumultus opinionum in nostra hac ætate lasciuientium ortum habent. Non est iam regio, non ciuitas, non oppidum, non uicus, qui peculiarem sibi non effingat religionem: quam quidem tametsi unam esse fatentur omnes, uarios tamen, quos sibi uerissimos esse persuadent, derisis cæteris, informant gradus: ac perinde uicissim pro illis tuendis indignantur, rixanturq; quasi bene uiuendi ratio, ac uera pietas in tenebris usque ad id tempus uersata, iam demum apud se emerferit, sedemq; sibi tutam & certam penè fessa locauerit. Hinc (credo) prodijt, quòd infinitus iam propemodum sit factus scribentium numerus: hinc

hinc sectæ, hinc hæreses coortæ, contentiones illas, quibus miserandum in modum piæ affliguntur mentes, exsuscitarunt. Nam ut multis iam propter uniuersalem eruditionem, ac styli gratiam, integrum est suos mandare literis animi conceptus, atque ad ædificationem Ecclesiæ, si quid inuenisse, quod uerum sit, uidentur sibi, cum alijs communicare: sic non desunt, qui (ut ait Paulus) ex contentione atque inuidia, aut *quo rumo-*rem tanquam Camarinam moueant, & pie scribant, & uerum dixisse appareant. Est & aliud nunc scriptorum genus, qui tam ardentem in quorundam libros inuehuntur, ut nullo planè seruato tum decoro, tum modo, nihil aliud mihi agere uidentur, quàm crabrones irritare: atque eam sibi difficilem assumere prouinciam, quam hi sibi arrogat, qui quicquid scribas, contradicunt tamen, taxantq; pro hæretico nonnunquam, si quod mysterium ab illis ignoratum protuleris, aut si uerbum non ad amussim correctum forte exciderit. Scilicet leue est piaculum quempiam hærescos insimulare, atque in hominum gratiam (de promulgatis hæreticis non loquor) innoxios grauare. Certè si mitra aut pileus, aut beneficiorum, ut uocant, multitudo quærenda est, non eo sanè modo quæri debet, quo scinditur *charitas*, *fides*q; periclitatur, atque concordia illa, qua absente nullo ne uestigium quidem pietatis inter homines esse potest, naufragium facit. Id totum, ni prorsus falsum, à Dei ignoratione, atque illius præceptorum neglectu pendet, ac uim habet. Penè cum Paulo dixi scriptores huiusmodi charitatem ueritatis non habere. Siquidem,

Qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est, & in eo ueritas non est.

Notant

Notant quidem hîc , Nosse , pro amare positum, polle-
req; perinde quasi diceret Ioannes , Neminem unquam
dixero Deum diligere, si illius non paret mandatis. Imo
si quis id dicat, mendacij debet argui, atque in corde il-
lius nulla est ueritas , licet ore præ se ferat ueritatem.
Vtraque enim litera Senis nostri sanctissimi sententiæ
seruire potest. Proculdubio fateri possumus genus illud
hominum, neque Deum cognoscere , neque amare , qui
illius negligit præcepta. Quis , oro , uel mediocriter in
Dei amore uersatus , seu in his , quorum ope atque usu
quàm sublimis sit Deus, quàm ue suis contemptoribus
expauescendus, & formidabilis, cognosci potuit, delecta-
tus, tam suauem , atque adeo potentem spernat domi-
num? Idem planè est dominum quempiam spernere, at-
que illius spernere mandata. Mendax igitur ille erit, ac
fuci plenus , qui etsi partim uerbo & doctrina , partim
exteriori facie, qui mos est hypocritarum, Deum se no-
tum habere profitetur, ac diligere, si tamen quæ ad diui-
ni amoris significationem faciunt , emerferint , nepam
senferis tactum, ut ait ille, in pariete. Resilit haud secus
ab his, quæ nuper docuit, ac solet bubo, aut noctua uisa
luce. Et demum uide quam notam ad id significandum
benignissimus ostenderit magister. In hoc cognoscent,
inquit, homines, quòd uerè discipuli mei eritis, si fecerit-
tis quæ ego præcipio uobis. Discipulorum nomine , &
amicos, & eos, qui ad secreta Dei colloquia admittun-
tur , intellige. In illo enim mirabili cum Deo congressu
fit anima sapiens , atque ad cætera spiritus dona cape-
scenda idonea. Vnde nullus in anima sic coelitus illustra-
ta potest esse aut error, aut, unde omnis oritur supersti-
tio, stulta persuasio, aut ad actiones illas, quæ à charita-
te proueniunt, ignauia & neglectus. Præceptorum ita-
que Dei obseruatores hi sunt , qui se Deum cognoscere,
diligere, ac uti patrem timere, & uenerari, quemadmo-
dum

dum præ se ferunt, ita pro tutando Dei honore ac religione, parati semper sunt ad quæuis subeunda tormenta, & cruciatus. Nec mirum quidem, nam Christi spiritu imbuti, christiformes quodammodo efficiuntur; hoc est ad contumelias, ad iniurias, ad sanguinis una cum uitæ iactura effusionem pro Patris gloria paratissimi. Quare non semel Christus suam uocat crucem. Patris gloriam, & claritatem. In morte quippe Christi incomprehensibilem in modum aucta fuit Dei religio & cultus. Qui apud nos etiam à Dei charitate deliniatur, perficiendus tamen in Christo, cum Deus erit omnia in omnibus, destructa quæ; lege peccati, quæ spiritui aduersatur, liberi cum domino semper erimus. Ibi, ô domine, in lumine tuo uidebimus lumen, qui nunc Andabatarum more cum oculatissimis hostibus congredi non ueremur. Vt enim absque armis, clausis quæ; oculis in arenam, ubi te pugiles armati ad pugnam prouocant, descendere haud tutum est: sic Dei armatura, quam fidei laminis intertextam, atque uncinis affectuum, qui à cœlestium rerum cognitione prodeunt, munitam esse oportet, te exutum, exculatum quæ;, ad luctam spirituales accedere, periculosissimus est ausus, & qui facile risum spectatoribus mouere possit. At longum magis fortasse quàm institueramus, de notitia, quæ de Deo in obtinendo illius præceptionibus haberi potest, atque per coniecturas deprehendi, sermonem fecimus. Id cōsultò egimus, quò haud ignorent imperitiores in diuinis, quàm facile ab intemperata de nobis existimatione deludamur, fingamus quæ; nescio quas in nobis uirtutum formas, uanas illas omnino, & quæ uitia potius dici queant, quàm uirtutes. Nam ut diximus, error is est propemodum uniuersalis, & qui ex his etiam permultos, qui religiosiores uulgo apparent inuoluat. A deo tenax est gluten propriæ excellentiæ persuasio, qua infecti plerique uix an sit Deus uerè norunt.

norunt. A Dei quippe notione eò longius seiuncti sunt, quò propius sibi adhærent, se amant, seq; esse aliquid ob literas, atque ob seruatos præfixos quosdam sibi ritus opinantur, omisis interim grauioribus, magisq; necessarijs. Ad illos, credo, pertinet mansuetissimi seruatoris & magistri seuerum illud Væ, apud Matthæum Væ uobis, inquit, pharisæi tristes, qui decimatis mentham, & anetum, & cyminum, & dimittitis quæ grauiora sunt legis. Laudo literas, laudo cerimonias, bonosq; mores, ac, si placet, assiduum orationum meditationumq; probum usum & exercitationem. Imo huiuscemodi omnia adeo non improbo, ut ea etiam necessaria esse in academia spiritus dicam. Verùm absque dilectionis mutux ornamento ea prorsus merum cyminum esse, & anetum, & si quid uilius in hortis serri potest, assero, clamorq; cum Sene nostro sanctissimo: In hoc scimus, quoniam cognouimus eum, si mandata eius obseruamus. Qui dicit se nosse eum, & mandata eius non custodit, mendax est, & in eo ueritas non est.

Qui autem seruat uerbum eius, uerè in hoc charitas Dei perfecta est.

Obserua sacrosancti huius Theologi doctrinam, qui à Dei cognitione charitatem adeo non separat, ut unum penitus uelit esse Spiritus sancti donum. Cæterùm notio illa de Deo, quam in philosophis fuisse legimus, quàmque nōnulli ex his etiam, qui in religione haud mediocre sibi nomen compararunt, se habere iactitant, absq; diuinorum gustu, notio quidem est, at non illa, quam modò cognitionem, modò charitatem Dei appellat Ioannes. Quæ charitas nihil aliud est, quàm fax quædam accensa in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, qua in Deum per amorem, puramq; cognitionem, atque ad diuinas percipiendas immisio-

nes

nes desiderium mouemur. Qui enim tam præclaro affectus est motu, atque uetus igne à mundanarum statim rerum amore se abdicat, seq; superans non solum illatas sibi iniurias fert toleranter, uerumetiam pro inferentibus Deum ipsum deprecans, it lætus à conspectu mundi quòd dignus sit habitus pro nomine I E S U contumelias pati, hoc est, crucem ferre. Modò quidem *Dei* nomen illustretur, nihil tam arduum est atque *difficile*, quod non amplecti audeat. Quicquid conditum est, ad Dei gloriam tum amat, tum (mira res) uel propriam ipsam odit animam, & ut Christum lucrifaciat, æquè ac sterminus ducit: tantum abest, ut Dei mandata non sint illi dulciora super mel & fauum: læteturq; super eloquia domini, sicut qui inuenit spolia multa. Non sanè illum præterit ex uerbi Dei notitia atque obseruatione ut asserit Ioannes, quale sit diuinæ charitatis pondus in unaquaque anima comprehendi posse: quorum quidem mandatorum finis ipsa est charitas, hoc est, mundi contemptus, nostri odium, atque ampla ad omnes, siue hostes sint, siue amici, dilectio. Hæc iubet Christus, hæc à suis maximè deposcit, hæc a deo necessaria esse definit, ut his neglectis nullum ad regnum Dei patere uelit aditum. Qui enim seruat uerbum Dei, seruat uerbum uitæ, Verbum quo anima instructa fit unus cū Deo spiritus, uiuitq; in eo magis, quàm in sese: unde quæcunque agere libuerit, ea omnia ad Dei refert gloriam, & proximi commodum. Non inflatur, non agit fraudulenter, non malum pro malo reddit, non quærit quæ sua sunt, sed quæ aliorum. Vidésne modo animæ illius excellentiam quæ uiam mandatorum Dei felicissimè percurrit, ubi per amorem, atq; ad diuina studium dilatatur cor eius? Donum id Dei est omnium præclarissimum, obuium his solum, qui sunt eius: nam cæteri lucem istiusmodi oblatam perinde refugiunt, & ut rem penitus incognitam

tam auersantur, ac solent amentes uisa auri massa in
 itinere, aut sus inspecto amaraco. Dei enim infensi cū
 sint, atque ultrò ad pietatem ferrei, quid succi spiritus
 à tam duris mentibus prodire posse existimas? Proinde
 quicquid agunt, ferum est, durum, immitte, uarium, exi-
 tiale. Quòd si quid tamen lenius datur cernere, id to-
 tum lasciuum est, effoeminatum, languidum, ac mun-
 do deditum. Quare ad minimam uel aëris sereni iniu-
 riam, aut leuem morbum, aut tantillam mortis me-
 moriam, non secus pauent ac contremiscunt, atque alij
 in grauisimis & certis assolent periculis. Hi nempe ulla
 absque notitia, quæ uera notitia sit, illorum, quæ ius-
 sit Deus, à Dei dilectione & charitate, cuius uirtute
 atque ope suaue sit iugum Christi, ita horrent, ut nihil
 in eis uideri queat, quod impietatis non sit plenum,
 atque futuræ damnationis signum. Danda est itaque
 opera nobis, qui credimus, quiq; in amoris exercita-
 tione ac studio uersantes, nihil Christi dilectioni, præ-
 ferimus, ut si suum in nobis effectum, tum baptismum,
 tum cætera sacramenta, & ritus illos ac mores, qui-
 bus fulcitur religio, tum Christi maximè meritum, ha-
 bere expetimus, à diuinis præceptionibus ne digitum
 quidem recedamus. Alioquin illis omissis hæc adeo
 non proderunt, ut etiam formidabilia futura sint, &
 mortifera. Ergo

In hoc scimus, quoniam in ipso sumus.

Siquidem per amoris funem ita Christo conglutina-
 mur, ut unū prorsus censeatur corpus & sponsi & spon-
 sæ. Ad hæc, nōne Christus amor est? nōne charitas? &
 qui manet in charitate nōne iuxta doctrinam spiritus
 in Deo manet, & Deus in eo? En quid pariat Dei uerbi
 custodia, atque ad seruandas illius præceptiones solici-
 tudo, Dei scilicet cum anima coniunctionem. Imò Deus
 u ipse

ipse mysterio ineffabili fit animæ statio, fit incendium, fit uita, fit omne bonum. Et certe,

Qui dicit se in ipso manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare.

Charitas quidem nunquam ociatur, nihilq; eorum, quæ nouit esse grata ei quem amat, omittit. Hoc sanè experimento uerè nouimus, nos ad illius pertinere corpus, atque illius hausisse spiritum, quo opifice fax illa in nobis accenditur, & flamma, de qua diximus Dei charitatem oriri. Parum quidem esset nos Christum ore profiteri, factis uerò in illius obsequio tepescere. Non, opinor, professio istiusmodi uerum Christi discipulum facit, sed imitatio. Nam qui se in Christo esse, per eumq; salutem sibi apportatam iactitat, illius debet etiam uestigia obseruare, atque illis ipsis incedere. Vixitne ille sibi duntaxat, ut tu, an cæteris? Sibine tantum est mortuus, an nobis? Atqui neque sibi uixit, neque interiit tantus dominus: sed se nobis totum impendens, totus noster tum uiuus tum mortuus factus est: nostramq; non detrectans miseriam, uilissimum se omnium, quo nos beatos redderet, effecit. Putásne conuitia suis seruis dominum pro conuitijs congersisse? Ita quidem non congersit, ut etiam pro his, qui probra irrogarent, Patrem deprecaretur. O normam certè uiuendi huius mundi sapientibus incognitam. Iam in tam altum descensum est improbitatis barathrum, ut uix inuenias, qui hos amoris stimulos animaduertat. Aurea profectò nostra hæc esset ætas, si re perinde ipsa homines præstarent, ut uerbis prædicant. Quid non de fide, fiduciaq; in Deo per Christum collocanda docent uel ipsæ mulierculæ? Iam iustificationis originem & meritum ab omnibus uulgò hominibus, si otium tibi est audiendi, audies definiri. obmutescunt penè doctiores. Verùm, cùm manus ad sti-

uam

nam admouendæ sunt, emerferitq; opus aliquod præclarum, quod dandum sit uirtutis nostræ specimen, quàmue sollicitè & robustè Dei opera, quæ nostri omnino neglectu perficiuntur, nauanda sint, ostendendum, frigent omnes: nihilq; non amoris proprio, summa cum iniuria rei cognitæ, postponunt. Hi quidem, ut inquit Christus, ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Censne id genus homines iisdem illis, quibus Christus, quem in se habere somniant, incedere uestigijs, an proprijs, nempe uarijs, fluxis, suiq; dissimillimis, atque ad interitum properantibus? Vestigium ad uitam fuit crux Christi præcipuum, qua erecta, & conspicua cunctis facta mortalibus, iam inde arcana illa prodijt doctrina, qua omnibus Christi sectatoribus ostensum fuit, neminem ad Patris regnum ascisci posse, nisi eius filio, quem caput electorum esse uoluit, per passionis prius ignominiam ultrò copuletur, affixisq; cruci illius affectibus omnibus noxijs, & concupiscentijs, rectà in Deum per amorem, rerumq; humanarum despectionem (addo & sui odium) proficiscatur, uiuatq; Deo, peccato defunctus. Quotus igitur quisque est ex illis præsertim, qui sibi nimium adblandiuntur, & placent ob uisam lucem, qui huiusmodi sentiat crucis affectus, acutissimos quidem illos, atque usque ad diuisionem spiritus & animæ penetrantes? Dic sodes, putasne uitam eam similem esse uitæ Christi, in qua supra, usuras, dolos in contractibus, in testamentis, in mercimonijs, in qua homicidia, uel quæ ferro, uel quæ ueneno, uel quæ odio & oblocutione perpetrantur, commiseri uides? Eâne, quæ fastu intolerabili atque ambitione & auaritia armata, nihil tam sanctum est, ac iustum, quod nõ confundat, & pro adipiscendo magistratu aliquo, aut diuitijs, aut scorto non peruertat? Oblitus enim quis semel Dei creatoris sui, necesse est, ut & omnem

bene uiuendi rationem abijciat, cunctaꝫ; præferat creata creatori, ac neget Christum, quem tamen se affectum arbitratur tum, cum se bonum esse effingit, speratꝫ; sibi Deum ob suas quasdam insulas, & sine fide, & charitate, uix ui actas operationes deberi. Vita hæc est incauta omnino, & quæ Deum magis irritat, quàm placat. Visne igitur Christum sequi, ac uiuum illius corporis censeris membrum? quicquid agis, aut cogitas, id totum ad illius honorem & age & cogita. Qui sic agit pius est, castus, lenis, patiens, comis, non sibi uiuens soli, sed cæteris potissimum: non reddit malum pro malo, non maledictum pro maledicto, non pro dente (id quondam duris permissum fuit Iudæis) dentem excutit: si quid etiam commune cum alijs tractandum erit, illorum potius, quàm suum spectat commodum: omnes in Christo, & per Christum amat. honores oblatos nihili pendit, non quærit fugientes, ut nunc fit, illosꝫ; sectatoris horrentes indignitatem haud inhiat. Et demum qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum uitijs & concupiscentijs. Qui uerò non sunt eius, carnem suam fouent, hoc est, uitia nutriunt, ac mundum Deo præferunt. Ergo qui dicit se in ipso manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare.

Charissimi non mandatum nouum scribo uobis, sed mandatum uetus, quod habuistis ab initio. Mandatum uetus est uerbum, quod audistis.

Dicturus enim Ioannes, qui odit fratrem suum, in tenebris est, & tenebræ obcæcauerunt oculos eius, ne ab Euangelij suauitate, offensi uoce tenebrarum, uel eo maximè, quòd in lege Mosis legerant, odio habeatis inimicum tuum: ne inquam his, atque id genus alijs au-

ditis

ditis ab incepta iam spiritus doctrina resilirent, eorum præoccupat dubitationem, appellatq; præceptum charitatis præceptum uetus, ut potè à Mose, atque à Prophetis Dei nomine celebratum. Condito statim uniuerso mandatum de diligendo tum Deo, tum proximo (ea erat naturæ lex) inculptum fuit mortalium animis, exaratum postea literis à Mose, per Christum uerò declaratum, atque, ut res summè necessaria, præceptum, & promulgatum. Quid? adeo benignissimo placuit Domino, ut nedum illud iam hominum moribus antiquatum instaurauerit, sed & suum esse peculiariter uoluerit. Hoc, inquit, est præceptum meum, ut diligatis inuicem, sicut dilexi uos. Vide quomodo Christus suam uocat institutionem amoris copulam, nexumq; illum, quo astricti homines inuicem, nihil proximi commodis antepondere debeant, quemadmodum non anteposuit ipse Dei filius, qui propriam, ut ita loquar, deuouens uitam, non tam pro amicis, ac sibi necessitudine coniunctis mortem obiit calamitosam, quam pro hostibus, & his quidem sceleratissimis, ac poena dignis. Hæc uis ea est amoris, quam, ut altius nostris infideat animis, suum proprium uocat mandatum. Siquidem quod uerbis commendauit, id re ipsa primus præstitit. Non quidem ea uixit uitæ ratione dominus atque uniuersalis omnium pastor, qua nostri uiuant interdum proceres & pastores, qui ut plurimum in delitijs lasciuientes, uitæ alijs duritatem prædicant, nihilq; tam sollicitè peruestigant, quàm quomodo posthabitis uel necessarijs subditorum commodis, nihil sibi desit ad luxum & libidinem. Hi certè dilectionis mandatum neque pro nouo habent, neque pro ueteri: sed uti rem mundo insolitam non norunt, miranturq; si qui sint, qui eo affecti spiritu, nihil omnino Dei charitati anteponant. Nostra, inquit, curemus, alij ut possunt. Pa-

storésne istos appellabimus, an mercenarios? **Sint enim** uero etiam pastores: sed uideant, num in se **illud Dei** conueniat apud Hieremiam encomium: Pastores, inquit, multi demoliti sunt uineam meam, conculcauerunt partem meam. Cæterùm uinea domini illius sunt electi, pars uerò Dei propria illius est ad omnes **charitas**, quam, ut diximus, suum peculiare uoluit esse **mandatum**, quod modò uetus, modò nouum, non **absque** summa ratione appellat Ioannes.

Iterum, ait, **mandatum nouum scribo** uobis.

Vetus quidem, quoniam à primogenia rerum origine, ut præfati sumus, datum fuit. Nouum autem iccirco, quia mortalium incogitantia & malitia exoletum, penèq; oblitteratum, per Christum instauratum fuerit, atque adeo innouatum, ut suo ipse exemplo ostenderit commoda nostra omnia proximorum commodis postponenda esse, uitamq; pro illorum salute effundendam, qui periculis tum animæ tum corporis expositi, nostro indigerent officio, atque implorarent auxilium. Sintne hi hostes, an amici, haud multum refert, modò diuinis oculis nostra, quæ à dilectione ea, qua omnia ad **Dei charitatem** referimus, probentur opera. Nam quemadmodum in ipso sumus, uiuimus, & mouemur, ita quidquid sumus, quidquid uiuimus, quidquid à suo sancto moti spiritu operamur, id totum diuino amori offerendum erit, comburendumq; super altare holocausti prospiciens ad orientem, qui Christus est, sol utique iustitiæ, ac lâpas illa & fax, qua deflagrantes animæ nihil amant, quod totum igneum, totum lucidum, totum uerum, diuinumq; omnino, & beatum non sit. Vnde sequitur:

Quod uerum est, & in ipso, & in uobis,
quia

Quia tenebræ transierunt, & uerum lumen iam lucet.

Notant in superioribus nonnulli, quo dilucidior fiat **litera**, non, Iterum, legendum esse, sed Rursus : aut, quod **etiam** clarius erit, **Contrà**. Vt simulac dixerat, **Mandatum** uetus est uerbum quod audistis, mox uocem **contrarietatis**, non iterationis intulerit. Græca tamen uox **utrunque** sonat. Item, **Quod uerum est & in ipso** : illud, **&**, redundat : nec **Quod**, ad mandatum referri uolunt : quanquam nihil sententiæ Ioannis (ut mea est opinio) **utrum**, **Quod**, neutrū, aut ui uocis Græcæ foemininum **facias**, officit. Sic itaq; illi, qui **Quod**, absolutum legunt, hanc literam subdubiam alioquin & obscuram interpretantur. Principiò quidem primum, **Et**, expungunt : deinceps pro **Etiam** exponunt, ut ea sit litera : **Quod uerum est in ipso, etiam in uobis, subaudi, uerum est** : atque hunc sensum reddunt. **Quod in se uerum est**, id scilicet, **quod tenebræ transierunt, & uerum iam lucet lumen, in uobis etiam uerum est**. Nam sicut fugatis à mundo peccati tenebris per Christi aduentū, lux fidei, diuinorumq; cognitio, quod maximum est lumen, iam apparuit, ita expulsa errorum caligine ac nube, iam gratiæ lumen illuxit uobis. Frustra, inquit, in uobis non fuit Christi aduentus : sed quemadmodum is lux est uniuersalis, sic aptam in uobis ad amplexandam lucem, quam ipse impartitur animæ, materiam reperit. Verum igitur illud in se est, lumen disiectis tenebris apparuisse in mundo. Verum item & illud, uos abiectis erroribus ac peccatis, quæ immensis offunduntur tenebris, illustratos esse. Iam uerò illorum, qui, **Quod**, ad mandatum referunt, is esto sensus : **Mandatum id nouum, quod ab initio quoque mortalium inditum fuit animis, in ipso Deo, qui summa est ueritas, uerum est**. Proinde à uobis recipi debet, atque

animo figi, ut potè qui illius ueritatis expertes minimè estis. Verissima certe fuit hæc iussio in Christo, & sancta: non ficta, aut (ut omnia ferè sunt hypocritarum) impura. Quonam pacto quæso? quia quod iussit præstitit: en ueritas in Christo. At uerum istuc interim non erat in uobis mandatum, cum odijs obfuscati, conuitia conuitijs pensabatis, par pariq; à uobis in compensandis iniurijs referebatur. Nunc autem uerum & in uobis factum est, sed non ex uobis, uerùm ex diuinæ lucis beneficio, qua in cordibus uestris per Christi spiritum effusa, iam quid à suis in causa amoris requirat Deus edocti estis: id nempe, ut bonos omnes in Christo, ac per Christum diligatis: prauos uerò ob Christum, id est, ut conuertantur ad Christum. Ea itaque tota uidetur esse ratio dilectionis mutuæ inter Christianos. Qui secus amant, humano ducuntur affectu, natura plerunque sordido, & instabili. Maxima propterea adhibenda est cura, ne tam diuina in homine portio ac flamma, ut est amor, ui alterius ignis atque ardoris, qui ab effrænatis concupiscentiarũ ictibus solet excuti, suffocetur: curandumq; ne auri amor, aut scorti, aut affinium, aut propriæ existimationis, Christi amorem in nobis extinguat. Nam sicut nullo alio animæ affectu tam *suauiter delectatur* Deus, ut casti amoris & puri: sic contra, nullo alio magis offenditur, quàm impuri & libidinosi, Ab amore dein turpi atque odio æque animæ offunduntur tenebræ: hoc est, qui odit proximum, aut qui illum amat intemperanter, is absque Deo est: quem lucem esse eternam, & lumen uitæ hi experiuntur, qui ab omni odiorum genere abhorrentes, Deum propter se, homines uerò in Deo tum amant, tum iuuant obsequijs, etiam non requisiti. Hos quidem non præterit transiisse iam tenebras, quas secum fert odium, & illuxisse uerum lumen, quod amor: uerùm

Qui

Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc.

Non possum, fateor, non interdum complurium deflere ignorantiam, & uanam de se persuasionem: qui tametsi Dei pietatem ac cultum, qui sanctis ornari solet actionibus præ se ferre uidentur: inimicitias tamẽ odiorum plenissimas, etiam in immeritos exercent. Vnde, oro, tantus stupor mentis? unde tanta obliuio? satius sanè esset, minusq; religioni incommodum, filios hosce tectos aperto, ut aiunt, Marte congregari uideri, (tunc spes reconciliationis esset aliqua) quàm talem enutrire fucum, atque irreparabilem propter odiorum pertinaciam, dissidiorum pestem. Erròrne is est incognitus, an pertinax in malis potius deliberatio? utrunque foedum. Verùm quæ à deliberato proficiscuntur animo peccata, & foediora sunt, & capitaliora. Quanquam neque error dici potest lapsus ille, in quem sponte sua quis labitur, ut ferè illis, quos nuper memorauimus, contingere suspicor. Siquidem frequens illorum ad ecclesiam accessus, frequens lectio, frequens eleemosynarum usus, atq; cum probioribus consuetudo & conuictus, non mediocrem arguunt futuræ uitæ cognitionem & fidem. Sed cum de odio, & offensis acceptis fit mentio, non est scelus, quod non amplectantur miseri, modò suos uideant hostes incommodo aliquo uitæ, aut fortunarum, aut famæ affici. A deo quicquid candoris attulit pristina lux, sequens obfuscauit caligo, & nox. Non est tam sanctum opus, quod tenebrosum non reddat odium & similtas. Quod eò libentius inculco, quòd uideam in id mali genus etiam illos labi interdum, qui speciali religione se Deum possidere opinantur. errant toto cœlo. Vnde hi patienter, non oscitanter, ut solent tritiora, quæ ad Corinthios scripsit Apostolus, audiant, deq; se dici existi-

ment : Si, inquit, habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. De fide tantummodo testimonium, alijs omisis, huc affero : siquidem de fide ne utiquam uulgari, atque inter homines consueta, sed integra & perfecta Paulum conuincatum esse doctiores scribunt. Quod in euangelijs (ait Genadius) maximum esse dominus asserit, scilicet montes per fidem transferre, id sine charitate nihil esse uult Paulus. Idem fermè Origenes, cæteriq; ex Græcis. Quare si frustra illa est fides, quæ ferè Dei æquat potentiam, absque charitate, quid erunt ieiunia? quid elemosynæ? quid orationes? quid uigiliæ? quid decor ille rituum ac cerimoniarum, quo mirabilem in modum Dei ornatur religio, proderit? Nihil sum, ait Paulus, absente charitate, & nos aliquid esse gloriamur? Nos cæcos, atque incogitantes, qui ultrò in meridie parum uidemus. Fatendum igitur erit, eum ipsum hominem, qui fratrem suum odio habet, in tenebris uersari, hoc est, absq; Deo esse, atque illo incedere tramite, quo itur ad mortem, quantumuis sit ille sanctus, & ad tertium usque coelum ascitus, miraculisq; conspicuus, & admirandus. Contra uerò,

Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalum in eo non est.

Qui fratrem suum diligit, is proculdubio non errat, aut aliquò impingit, quoniam in luce ambulat. Offendit enim in saxum (en scandalum) aut aliud simile, qui in tenebris graditur, non item qui in luce. Cæterùm, ut iam diximus, Deus est animæ lux, Separatio autem à Deo, quam potissimum ab odio prodire ducimus, caligo est densissima. Iccirco non est lumen, non solis fulgor & radius cum illo comparandus, quo is, qui in proximi dilectione perseuerat, illustratur.

Qui

Qui autem odit fratrem suum in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quò eat: quia tenebræ obcæcauerunt oculos eius.

Haud dici facilè potest, quantum is subeat periculorum, qui odit alium. Et ut nihil aliud periculosius sit, illud mihi periculosissimum uidetur, cum solitudinem aliquam quis pererrans, aut labyrinthum, (quo alio nomine uitam hanc bonis infensam appellabimus?) amittit semitam, seu nescit, ut inquit senex noster, quò eat. Ita anima ob fratris odium obcæcata, Christum amittit, qui uia certa est errantibus per inhospitam uitæ huius eremum ad patriam: amisso uerò Christo, qui non semel se mundi lucem esse asseruit, quomodo inextricabiles ac dubios uitæ anfractus & meandros tuti superabimus? Ergo Christus non solùm uia est ad Patrem, uerumetiam uia lumen ac fax, qua accensa in nobis recta incedimus: extincta uerò nostra culpa, erramus attoniti ac uorticosi. Obseruaſtine unquam illius faciem ac mores, qui odio in quempiam elatus penè amens fit ac furiosus? Quantus in uultu lior, quanta uecordia, quanta cum impudentia iuncta inquietudo, deformitas, atq; ad ea quæ agenda sunt, obliuio & stupiditas. Quàm miserè distorquentur qui tales sunt, quàm crudeliter. Adeo enim ab irrequieto uexantur odiorum œstro nonnulli ac furia, ut penè illud tragicum ad illos pertinere dicerem, nisi me nota baptismi sacrosancta detereret. Id Dei iudicium esto: nos tantum quæ de illis timemus, proferamus. Audi igitur quid ille uidit admirabundus: Hem, inquit, ut liuidam liuidus adipem depascit diplas: Ut foeda foedus prester exhaurit exta: Ut furit in oculis ceraſtes: ut in impexum debacchatur caput

put hæmorrhoids: Vt sordidam tabo frontem lambunt colubri: Vt uiperis horrent crines, longaq; torta sibilat cauda draco. Nihil sanè ad deliniandam odioforum faciem addi posset, illorum præsertim, quibus indiuidui dati sunt comites liuor & ambitio. His tamen, ut pote à Christi academia explosis & reiectis, penitus omisis, ad explanandam, gustandamq; sanctissimi uiri doctrinam, uertamus stylium. Tantum illud oro, ab eisq; obnixè efflagito, ut dicti illius haudquaquam immemores: Qui odit fratrem suum, homicida est: suum aliquando deformem inspectent animum, paueantq; à iudicio illo extremo, inexorabiliq; Dei omnipotentis irati. Sed scribam audiamus Spiritus sancti:

Scribo uobis filioli, quoniam remittuntur uobis peccata propter nomen eius. Scribo uobis Patres, quoniam cognouistis eum, qui ab initio est. Scribo uobis adolescentes, quoniam uicistis malignum. Scribo uobis infantes, quoniam cognouistis Patrem. Scripsi uobis Patres, quoniam cognouistis eum, qui ab initio est. Scribo uobis *iuuenes*, quoniam fortes estis, & uerbum Dei manet in uobis, & uicistis malignum.

Iam uniuersos, qui nomen per baptismum atque Euangelij doctrinam Christo dederant, commonefacit: hosq; omnes in exordio statim admonitionis, quo paterni sui affectus, ac laboris assiduè recordentur, filiolos appellat. Dein singulorum ætatem accersens, eam, quæ uniuersuiusque ætati conueniens magis uisa est, suppeditat doctrinam: laudatq; illorum fidem, atque erga Christum

stum dilectionem & notitiam. Illud uerò non me mouet, neque, quò minus huius apostoli sensum peruestigem, & ut assequar contendam, remoratur, quòd multus sit in repetendis sententijs, aut iterandis uerbis ueluti, ut nonnullos offendi uideo, ex sermone proximo exceptis. Quid obsecro, ab ore illo sapientissimo, quod ab ipsa edoctum fuit sapientia, prodire aut debuit, aut potuit, quod multum, superfluum, seu temerè iteratum atque inconsulto dictum, uocari debeat? Sexcenta credo, si scripta essent Euangelia, atque ea quidem totidem repetita, non iccirco tamen adeo diligenter audirent homines, & intentè, quin alijs iterum opus esset præceptionibus ac monitis, non sanè culpa solis, qui uniuersalis cùm sit lampas, infinitis, si daretur, sufficeret mundi machinis, sed hominum oscitantia, atque ad ea, quæ sciri debent, obliuionis. Oro, num quia propalata Euangelij pace, atque per Christum reconciliatione cum Deo diuulgata, nihil aliud in Ecclesia iam edocetur, quàm gratis seruari homines per fidem, apertos esse coelos, ac regnum Dei uel ipsis patere Dei hostibus, ac rebellibus, modò lumen oblatum resipiscentia non auersentur: num, inquam, ob tot inuulgata, quotidieq; iterata Dei beneficia cessatum est à uitæ fastu & superbia? num ab usuris? ab oppressionibus? ab odijs? à læsionibus? O nostros testudineos in uia Dei passus. Ferrei propemodum facti sumus, ac duriores quàm quos repetiti hi ictus edomare possint. Miramur tamen, querimurq; delicatissimi, si Deo placet, homines, si nostram ob tarditatem ea repetant sancti autores, atque ad fastidium usque, ut blatterant quidam, inculcent, quæ uix semel, ac tenuiter, ut pretiosior assolet liquor ab aurea stillare fistula, prolata, satis omnibus, & qui in coelis sunt spiritus, & qui in terris agunt homines, facere debuissent, nisi nostra obstitisset duricies, atq; in his quæ-

rendis,

rendis, quæ æterna pollicentur bona, segnicies. Obserua igitur, ô qui Christi spiritum hausisti, quàm necessario nobis consulens suis in iterandis sententijs utatur ordine scriba sanctus: Scribo, inquit, uobis filioli. Vocat filiolos non solùm pueros, quos instituere pariter cum cæteris intendit, uerumetiam illos, quos in sequentibus partim senes, & Patres, partim adolescentes & iuuenes, partim infantes nuncupat. hos quidem omnes *ut potè* in Christo sui ministerio regeneratos, tenero tanquam filios prosequatur affectu & charitate. Et primùm (*latenti sanè mysterio*) uim exprimit baptismi, cuius uirtute purgati ad tantam peruenerant innocentiam (*effectus is amplius est baptismi*) ut solo Christi nomine inuocato, cuius spiritu purificatæ sunt aquæ, gratis ulla absque pœnitentia, aut pro peccatis satisfactione remissionem acceperint peccatorum. Remissa, inquit, ac planè abolita sunt in uobis per Christi nomen peccata. Quid gratius audiri potuit? quid salubrius? Ergo tam immensum uobis gratulor beneficium, quoniam remittuntur uobis peccata propter nomen eius. Atqui uos in primis alloquor ò Patres, ò pastores, ò gregis dominici ductores, ò qui per ætatem antiqua, & quæ longo annorum remota sunt interstitio à uobis, *cognoscere potuistis*. Id sanè gaudeo, sed illud magis, quòd antiquum illum dierum, nempe Christum, qui erat ab initio non ignorastis, sed plenam de illo, unde uestra exorta est salus, hausistis notionem. Nam Christum Dei esse filium cognoscere, eundemq; mortalium omnium redemptorem fateri, atque proinde illi fidere, & quicquid accidat inniti, certissimum salutis pignus est, & arrhabo. Et quidem magna ea est felicitas in sene cui adeo integri sunt sensus ac ualetudo, ut prisca æquè ac si presentia essent, memoria teneat, & cognoscat. Sed maxima illa & prope diuina, si Christum, qui fuit ante omne

tempus,

tempus, nouerit, atque illius frequenter animo uoluerit beneficia. Nam Christum cognoscere, & illius ignorare beneficentiam, non cognitio quidem uocari debet, sed turpis ignoratio. Quantumuis igitur longe in præteritos prospiciant annos senes, mortale tamen illud est quod uident, atque caducum: Christum uerò intelligere, qui æternus est, ac notitia apprehendere incomprehensibilē, iam aliud ualetudinis genus requiritur quàm sit humana, quæ suapte natura decidua est & labilis. Hęc enim ad moderatam corporis habitudinem ac texturam attinet, illa à Patre luminum nedum impertitur, sed etiam, ne bonis datis malè utamur, conseruatur: utrunque tamen Dei munus est. Verùm quod minus est, haud multis datur: quod maius & nobilius, negatur nolentibus. At in quo numero hi censendi sint senes, qui utraque carent ualetudine, uix dicere ausim, adeo ætas illa semper mihi potius fuit uenerationi, ac stupori, quàm derisioni. Sed illa magis, quæ haud annorum numero tantum ac diuturnitate, ut ait sapiens, computatur, sed fide in Deum integra, atque in doctrina spiritus, quæ in contemplationibus uersatur, exercitata, de thesauris sciat obstrusioribus proferre & noua & uetera. Vel saltem qui huiusmodi grauati sunt annis, & longæui, si sobrij sunt, ueluti suum admonet Titum apostolus, si pudici, si prudentes, si sani in fide, si in dilectione, si in patientia ualidi, hos ut rem diuinam è cœlo nobis delapsam & colo, & ueneror. Senes uerò stolidos ac morosos, quiq; nihil aliud præter annos sua in senectute enumerare possunt, non sic amo, sed tacitè præteriens canos in eis tantum honoro. Non est quidem tam delirus senex, cui suus non debeat honor ob caniciē. Rem penè incredibilem dicam. Est apud nos senex hoc in loco, in quo hæc nunc commentor, ita obliuiosus, ut nihil penitus recordetur. Quòd si tamen quidpiam enar-

rare

rare occoeperit, rem statim ipsam, locum, ordinem, obliuiscitur: rursus, si per circumlocutiones rem iam exorsam absoluere conatur, itidem ipsæ excidunt circumlocutiones ita, ut nihil omnino nisi confusum, & quod risum moueat auditoribus, eloqui possit. Erga hūc tamen sic demētem, quia senex est ac decrepitus, officiosissimi sunt loci incolæ, ac piè obseruant & uenerantur hominē certe uel ob id maximè miserandum, quòd præter indicibilem hanc suam obliuionē, tam continuis exagitur pauoribus, ut quoscūq; audiat strepitus, aut hospites aduentare intelligat, apparitores, aut carnifices, qui eū iugulent, aut ad magistratus pertrahant, adesse opinetur. Scribo uobis adolescentes, quoniam uicistis malignum. Instructis in superioribus senibus, ac non tam natura patribus, quàm religione, atque ob sapientiam & morum grauitatem, in populis autoritate: transit ad informandam adolescentium ætatem de more fluxam, ac uarijs concupiscentiarum flammis obnoxiam. Vt enim longæuis, conuenit prudentia, uitaq; sanctissimis undeque ornata moribus: quò iuuenes, cæteri q; è uulgo homines habeant, unde bene uiuendi rationem, tanquam à perfectissimis idæis, sumere possint, in senili requiritur ætate: ita in primis annis illis, in quibus ardentius effrænes mouentur appetentiæ, corq; ad uoluptates magis quàm ad uirtutes amplexandas incitatur, summa est adhibenda cautio, atque ad eneruos illos subiugandos animi motus diligentia. Non tam quidem feruent lebetes ac ebulliunt ad flammam suspensi, neque tam ardet pertinaciter teda pinea incensa, ut ardet adolescens ociosus, ac molliter educatus. Quam ob rem ea in primis debet esse Patribus cura & uigilantia, ut eorum filij, & hi, qui propter ætatem nondum ad obeunda munera publica idonei sunt, sed qui tamen de se nonnullam mouent expectationem, ac spem posteris, il-

la informentur disciplina & rerum usu, ut nihil prorsus aut cogitare, aut agere permittantur, quod graue idem non sit, maturum, ingeniosum, quodq; immensum publicæ utilitatis præ se non ferat desiderium & amorem. Hæc sanè omnia præterquam quòd non aspernamdam arguunt in puero uirtutis indolem, animum quoque indicant niueum, & syncerum. Sed alia omnino ratione condocerendi sunt ephœbi, qui cœnobijs inclusi, occupationes mundi tum lenocinia refutasse se profitentur. His primum tanquam frænum iniiciendus est Dei timor, & reuerentia: amor postea, & ad spirituales formandos conceptus omissa uanitate desiderium. Ex hac nimirum doctrina tota spiritualis fit anima, & in his meditandis, quæ ad mundum attinent, ignara. Illi enim suos ad ciues tuendos, ornandosq; dignitate ac fortunis, cum opus est, edocentur: hi uerò ad sui neglectum, ac mundi odium. Illi ne pedem quidem moueant, aut ne quid omnino moliantur animo, quin utile futurum sue patriæ sit, imbuuntur: his ne tantilla quidem permittitur terrenarum rerum sollicitudo, sed toti in Deum accensi, nihil in mundo diligunt, nisi quod purè Deum referat. Mortui quidem carni ac sensibus, in his tantum uersantur rebus, quæ animam purgant, & satiant: non deturpant, atque à prima sua origine, quæ tota cœlestis est, ac diuina, retrahunt. Rarò enim adolescentes, hi potissimum, qui (ut diximus) uitæ huius obitum profitentur in cœnobijs ad laudabilem perueniunt senectutem, si à teneris, in rebus nihili occupati, nil minus edocentur, quàm ut omnino spirituales sint. Vnde errant Patres, si humano obcæcati affectu, plantas adhuc rudes ac debiles ad uitis nonnunquam ueteris & annosæ fulcimentum aptare adnituntur. Ex quo illud necessariò contingere uidemus, quod malè, ambitiosèq; iuuentus educata, in malum incidit senium, atque fatuum. Cu-

písne tuis in moderandis rebus senem habere sapiētem? eū elige, qui sapuit iuuenis, à senibusq; fuit enutritus sapientibus, non à feruidis & indomitis puerorum ingenijs. An putas de huiusmodi posse dici adolescente, quòd uicerit malignum, an uictus cesserit maligno? id potius extremum. Siquidem contra uersutissimum ueritatem ac peruicacem uelle armis plumeis aut uitreis ad pugnam egredi, audacia quidem est, sed temeraria & periculosa. Armis itaq; duris ac inuictis ad debellandum tam acrem aduersarium & uiolentum, ut est dæmon, utendum erit. Cæterum malignum uocat diabolum, propter illius astutiam, atque ad irretiendas animas calliditatem. Cùm semper sit metuendus, tum in primis illius cauendus est animus atq; ars, cùm se transfiguratur in angelum lucis. Quare aptissima usus est uoce Ioannes, illum appellans malignum, hoc est, dubium, uafrum, uersipellem, atque subobscurum. Antiqui enim lucem malignam pro luce subobscura intelligebant, unde ille,

Quale sub incertam lunam sub luce maligna.

Ait igitur: Ad uos, ò qui annorum molliciem, atq; ætatis licentiam, animi robore, maiorumq; autoritate, & cultura superastis, quiq; fortissimum, atq; adeo imperterritum, Deo duce, uicistis hostem: hostem, inquam, illum transfugam, dolosum, pertinacem, milleq; nocendi artibus instructum, & armatum, scribo: admoneoq; ut perseueranter in iam adepta duretis uictoria. Eo, quo cœpistis, pergite animo, ac ui mentis. Vestræ quidem ætatis iuuenes ob id laudari, felicesq; censeris solent, quòd robore corporis nullis uel plenioris æui hominibus facilè cedant. Vos beatiore, qui robore mentis neque cupiditatum illecebris, neq; illarum autori dia-

bolo

bolo cessistis. Sit, ut lubet, aliorum uirtus in bellorum
 discrimine conspicua: sit in theatris, sit in ambiguis illis
 cum monstris ac feris congressibus. Vos celebrius de
 uobis dedistis specimen, quippe qui aduersus carnem,
 atque latentes inimicorum insidias & dolos, non minus
 fortes quàm circumspecti fuistis. Vos itaque tanquam
 probatae uirtutis filios mea scriptione ac laude dignos
 ducens, hæc scripsi uobis. Scribo & uobis infantes,
 quoniam cognouistis Patrem. Quod notant nonnulli,
 ad eisdem hinc scribi, quos supra filiolos appellauit: quem-
 admodum non improbamus, ita si quid aliud alij sen-
 serint, quod sententiam non mutet, imò locupletio-
 reddat, non inuiti admittimus. Id tantum cupimus, ut
 omni deposito supercilio, sic spiritualia tractemus, ut
 nos posteri honorem Dei quaesuisse iudicent, non no-
 stram gloriam & laudem. Cohorresco, cum mihi in
 mentem uenit cuiusdam morientis ex nostris querela.
 Is enim magnæ celebritatis lector, atque earum rerum,
 quæ nunc in Dei æde non mediocri pusillorum pericu-
 lo controuertuntur, ac publicè disputantur, interpres:
 cum uitæ finem sibi adesse intelligeret, sic suam testa-
 tus est dolorem: Væ mihi, ait, qui res sacras interpreta-
 tus sum. Ego enim, qui morientium animum ac fidem
 piè interpretari soleo, sic dictum illud accipio, tãquam
 à mente haud malè quidem sibi conscia profectum, sed
 timida, & quæ purgatius forsitan, quàm antea, uidisset,
 quantum puro animo & humili res tantas tractari oportet.
 Sanctus quidem spiritus tum nostris delectatur
 scriptis, cum ipse solus quaeritur, cordeq; humili & pur-
 gato accersitur. Qua de re, ut dicere incoeperamus,
 haud multum torqueor, si quid in hacce maximè minu-
 tijs uariant interpretes, modò suus in tractandis diuinis
 mysterijs non desideretur candor, ac pura fides. Iam di-
 ximus uocem hæc Filioli, in superioribus credentes am-

plecti posse omnes. Quòd si quis contradicat, asseratq; tum filiolos, seu pueros, tum infantes, eisdem omnino esse: cedo, cum illisq; consentio, iterationem hîc esse illam necessariam, de qua superius nonnulla. Tantum illud diuersum (si tamen diuersum) interpretemur, quo in primo loco est dictum, Quoniam remittuntur uobis peccata propter nomen eius. In secundo autem, Quoniam cognouistis Patrem. Obsecro, unde orta est peccatorum remissio? nõne à Dei cognitione? Nemo certè tam amplum unquam poterit spe rare beneficium, ut est peccatorum remissio: nisi prius nouerit Deum patrem esse, & eum quidem bonum, placabilem, liberalem, potentem, & qui ardentius nostram expetat salutem, quàm nosmetipsi. Hac itaque notitia & persuasione imbuta anima, in repertæ lucis accenditur amorem, audetq; sperare, atque illi soli fidere: quem ut potissimum nouit, sic in donis elargiēdis celerem, atque ultrò uolentem credit. His conceptibus purgatur anima, hoc est, abolito antiquo peccati chirographo innouatur, uiuitq; in Christo, qui totius purgationis ac uitæ animarum autor est, & conseruator. Absente nanque Christo mortua est anima, præsentem uerò eo uiuit uitæ genere, quod est absconditum in Deo: cuius cognitio profundissima obtecta caligine, mundi q; sapientibus incognita, paruulis tantum illis, atque infantibus, quos hîc audis agnouisse Patrem, detecto Mosis uultu, manifestatur. Confitebor, inquit Christus, tibi domine Pater cœli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Tam quidē indignabunda, ut ita loquar, stomachatur dominus ob quorundam arrogantiam, qui cum stultissimi omnium sint, se tamen sapientissimos esse existiment, ut illa etiam, quæ cum rudioribus communicare solet, eos latere uelit. Ergo illi, qui se probè norunt, quiq; suomet se metien-

tes pede nihil altum de se sentiunt: sed uenerabundi, summissiq; ac trepidi, ad diuina peruestiganda mysteria accedunt, gustu illo cœlesti & notitia à benignissimo donantur spiritu, qui à sapientia illa, quam Paulus sapientiam carnis appellat, exhorrescit. At tu uide, quanta tum fuerit christianorum perfectio, cum hæc scriberet Ioannes. Quis id credat? uerumne potest esse, ut infantes illi, qui per ætatem terrenum & mortalem ignorant, cœlestem ac immortalem cognoscant Patrem? Scribo, ait, uobis infantes, quoniam cognouistis Patrem. Pudore planè hîc suffundor, ac meam non queo, quantum fat est, detestari segnicie, & mei amorem, quo in me grassante, in tam profundum coniectum me uideo nonnunquam ignorantia somnum, ut ne me quidem integre noscam, tantum abest, ut ad illa rimanda, gustandaq; idoneus sim, quæ me iccirco fugiunt, quoniam Dei sapientia non nisi demisis conceditur animis, paruulis nimirum illis, de quorum felicitate sic Deus in patres impios contestatur. Paruulos uestros, de quibus dixistis, quod prædæ hostibus forent, introducam, ut uideant terram, quæ uobis displicuit. Quare non frustra illa fuit domini **I E S U**, adducto in medium discipulorum puero, comminatio: Nisi, inquit, efficiamini sicut paruulus iste, non intrabitis regnum Dei. Sed illud consolationis plenissimum in sinu gero. Puer natus est nobis. Non sibi, inquit Esaias, natus est puer, sed nobis: nostram scilicet ut instauret ruinam, utq; delyris ex senibus in sapientissimos reformet pueros, addatq; innocentiam immundis, puritatem impuris: atque ut eam inserat in nobis uim spiritus, qua exutis ueteris Adæ spolijs, noua conuestiamur cute: hoc est, ut serpentium more per angustas discerpti pueri nostri plagas transcunt, uetustas deponamus exuias: & sic ephœbi facti in Christo, barbam illam horridam, mysticam, impexam,

pexam, uatibus relinquamus memphiticis, ac gymnosophistis, nempe mundi sapientibus, ac Magis. Hi enim omnes ueterem olentes sudorem, an suauitas sit spiritus ignorant. Etenim à diuinarum rerum cognitione, quæ fide maximè nititur, alieni, in his quærendis, quæ fastus suggerit ac libido, miserrimè occupantur. Ad hos profectò senes non scripsit Ioannes: uerùm ad eos, quos illum, qui ante rerum exordium erat, agnouisse certò sciuerat. Quapropter ea, quæ antea monuerat, ne possent elabi, prudentissimè repetit. Scripsi uobis (inquit) Patres, qui cognouistis eum, qui nec initium habet, nec finem. Scripsi uobis iuuenes, quoniam fortes estis, & uerbum Dei manet in uobis, & uicistis malignum. En telum illud tam hostibus formidabile ac mortiferum. En armatura, qua muniti esse debent milites, qui in acie uersantur spirituali. Vicistis, inquit, malignum, quia Dei uerbum manet, perseueratq; , tanquam res optime cognita, in uobis. Atqui de fide hîc dici arbitror: siquidem, ut in sequentibus definit, Hæc est uictoria, quæ uincit mundum, fides nostra: quam porrò scimus ex auditu percipi, auditum autem per uerbum, quo in nobis regnante, nullus relinquitur aduersario locus. Aut regnet quidem in anima peccatum oportet, aut *innocentia*, qua in nobis per uerbum illud, quod erat ab initio, creata, mundi amor (unde uim sumit in nobis malignus, ex quo peccatum, unde mors, tanquam spiculum letale ac medicatum infigi solet) excluditur. Ad quem usum porrò satum sit Dei uerbum in terris, edocuit Dei filius in deserto illo horrido tentatus. Alioqui certè quò confugere debeat anima à dæmone lacepsita, non uideo, si uerbi Dei armis exuta, cum tam astuto pugili & crudeli manū conferere cogitat. Huius sanè periculi haud ignarus Moses, per uerbum domini (sic in Numeris legimus) figebat tentoria, & per uerbum illius proficisceb

ficifcebatur. Hinc suos ad hunc modum hortabatur Coloffenses apostolus: Verbum, inquit, Domini habitet in uobis abundanter: hoc est, libertim more diuitum, & copiose. Nam diues si quam subit fortunatum iacturam, non subitò, quòd illi unde damnum resarciat abunde suppetit, prosternitur. Ita agunt qui uerbi Dei diuitijs affluentes, stant in acie imperterriti, nihilq; minus metuunt, quàm ut uicti in prælio succumbant. Spiritus quidem ensem (sic uerbum Dei nominat Paulus) quaquauersum & cæsim & punctim in hostes uibrantes, pernici rotantur agilitate. Hac igitur tecti armatura feruentioris ingenij homines, ut ferè sunt iuuenes, à maligno illo atque nequissimo, ut eum uocat Paulus, ueteratore, securi sunt. Vicistis, ait, malignum, quoniam Dei uerbum in uobis sedem posuit. Felix statio, & digna, cui Cor undequaque defæcatum præparetur. Cogor aliquando hæc mecum commentans, in illam uenire cum multis opinionem: qui asserunt, tantam nunc uitiorum errorumque calamitatem nostros occupasse animos, ideo quòd in sacrarum literarum exercitatione, unde Dei uerbum hauritur, aut ignaui sumus, aut nimium ambitiosi. Aequè enim benè uiuendi deturpant formam, & qui ignorant, & qui superbè sciunt. Quapropter danda est opera patribus, ut illud in primis eligatur studium à suis, quod sacrum sit, & Christum doceat. Breuis quidem est uita, & quemadmodum uanitati, sic periculis exposita est infinitis. Quid ergo tam concitum uitæ spatium, in rebus, studijsq; nihili conteritur, & euanescit? Christus tandem nostrum sit studium, nostra lectio, noster scribendi scopus, nostra omnis cura, negotium, amor. At scio quem finem quietemque suorum tum studiorum, tum laborum expetant plerique. O mentes interim cæcas. Mundus, & is corruptissimus, excluso Christi

spiritu, uel in ipsis religioni consecratis dominatur. Iam absque ullo pudore quærentur dignitates: iam fraudibus, iam (malum) donis, atque hypocrisi, quod olim antiquis patribus fuit horrore, emitur. Apud Campanos monachos extant annales, in quibus illud inter cætera memorabile: dignumq; quod ad posterorum exemplum in æs aut saxum incidatur, factum legimus. Cùm enim in Cauensi cœnobio, quod propter frequentiam monachorum ac sanctitatem, tum ob ingentem fortunarum uim & copiam (ex his enim mille, & eo amplius alebantur monachi) celeberrimum fuit, in demortui locum ereandus esset abbas: hi, quibus electio decreta erat, quorumq; intererat: ne quid dissidij oriretur, prouidere, locum antea quàm ad electionem peruentum esset, ab armatis circumsederi militibus imperabāt ne scilicet suffectus electioni reluctans fugeret. Adeo sanctissimi illi uiri subesse magis, quàm præesse cæteris ambiebant. O normam certè uel ipsis summis Pontificibus necessariam, atque Episcopis, nedum monachis: quibus illud potissimum in uotis debet esse, ut nihil animo concipiant quod mundum oleat. Surdisne canit uir sanctus, cùm mundum non ita amari, ut fit à nobis, hortatur? Huic audiamus:

Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo.

Oro, nunquid eget glossis absolutissimum istuc axioma? Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo. Quemadmodum enim à Patre, uti ab oceano quodam gratiarum immenso, uirtutum riuuli dimanant: ita à mundo intemperanter amato, tanquam à spurcissima ebulliunt cloaca uitiorum agmina. Non hîc mundum appellat pulcherrimam hanc faciem uniuersi, cuius

ius opifex est Deus: sed foedas rerum inanium cupiditates, luxumq; illum contaminatissimum, ac libidinem: qua qui exhuberant, felices mundi possessores, beatiq; cenferi solēt. Si quidem res conditæ amandæ sunt, amoris in ipsarum effectorem refundi debet, atque in ipso, tanquam fine reperto quiescere. Nam qui in opificio sic delectatur, ut nihil ultra quærendum esse existimet, is in opificem contumeliosus reputabitur. Proinde hi, qui adeo ardentem mundi res diligunt, ut Deo posthabito nihil præter mundum se amare præ se ferant: à Dei non immerito dilectione & charitate, qui rebus omnibus est præferendus, extorres fiunt. De his sanè scribit Ioannes, non de illis, qui mirabili hac mundi fabrica tanquam gradibus quibusdam necessarijs præsertim rudioribus ad Dei inuisibilia contemplāda uti solent. Quare si quid in rebus conditis diligunt, in Deo, ac per Deum, quicquid illud est, diligunt: tantum abest, ut eorum quicquā oderint, quæ creavit Altissimus. De utraque mundi appellatione sensisse Ioannem arbitror, cùm de Dei uerbo quod erat in principio apud Deum, loquens, ita scribit: Mundus per ipsum factus est. En mundus à Deo conditus, opus nimirum nobilissimum & amabile. Et mundus eum non cognouit: nempe terrenarum rerum cupiditatibus affixi, atque adeo intenti, ut nihil penitus probarent, quod carnem non saperet, moreq; pecudum oblectaret. Quænam res igitur mollem hanc nostram naturam, planeq; corruptam, à tam lasciuo atque effœminato syrenarum cantu immunem reddet, simul ac cernimus, nostroq; maximo experimur damno, & periculo, nihil aliud uitam hanc esse miseram, præterquam struem quandam immensam malorum? Vide quid uigilantissimus moneat episcopus: Fugite mundum ô qui cœlestia desideratis, fugite tenebras, fugite circæum istuc mare uoluptatum, rabidum, sinuosum, periculorumq;

rumq; plenissimum. Fieri nequaquam potest, ut utriq; pariter domino seruiatur. Excidit, excidit, inquam, à Patris dilectione, qui mundum diligit. Quid ille habet, aut pollicetur, quod exitiale non sit? quodq; præsentaneum non secum afferat uenenum? Non uos unquam locus quantumlibet secretus, non uos titulus religionis, non ipsa demum sacra unda baptismi à mundi amore separabit, si impurus in uobis fuerit animus, atque ab ecclesiæ synceritate diuisus. Cauete, uos obsecro, à maligno. Videte canes, uidete concisionem, uidete quomodo cautè tot inter mundi laqueos ambuletis.

Quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia uitæ, quæ non est ex Patre, sed ex mundo.

Iam mundi effigiem ob oculos ponere decreuit Senex uenerandus. Effigiem dico illam, quam qui miratur & diligit, fit Dei hostis ætutum, quia ex Patre non est, sed contra Patrem. Nos coloratius tam sordidam laruam, habitis à Scriba sancto liniamentis, depingamus. Trifarum enim totum hoc absoluit negotium. Pars prima ad uoluptates attinet, secunda ad stemmatis ac nobilitatis ostentationem, postremã uerò ad mundi gloriam, & dignitates pertinere iudico. Corporeis itaque uoluptatibus addicti, nec non uanissimè absque animi bonis iactantes familiam & profapiam, aut dignitates iniusi & non acciti usurpantes, uel (ut uerbo utar ueteri) cauponantes, ex Deo non sunt, sed mancipia mundi, mundoq; uelint nolint fiunt obnoxij. Est quoddam hominum genus, etiam inter eos frequens, qui speciali cultu religionem profitentur, adeo in procurandis rebus illis, quibus oblectantur sensus, & acuti & sagaces, ut nihil
quod